

Bez cīņas nav uzvaras!

BRĪVĪBA

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATISKĀS
STRĀDNIEKU PARTIJAS MĒNESRAKSTS
FREEDOM Periodical of the Latvian Social Democratic Party

Nr. 6. (279.)

STOKHOLMĀ

Jūnijs 1977. g.

Latvija Brežņeva jaunajā konstitūcijā

JAUNA SATVERSME

Pēc 15 gadu ilgas un mistiski gaņas sagatavošanas pēkšņi 23. maijā Kremli notika Padomju Savienības konstitūcijas komisijas sēde, kas „pamatvilcienos akceptēja” jaunās konstitūcijas projektu un iesniedza to Augstākās Padomes prezidijam. 24. maijā projektu apsprieda PSKP centrālās komitejas plēnums, kas pēc L. Brežņeva referāta ieteica APP projektu nodot „vispārējai tautas apspriešanai”. 27. maijā sekoja APP sēde, kas, protams, bez ierunām pieņēma centrālās komitejas priekšlikumu, akceptēja projektu un lika to publicēt visos galvenos laikrakstos 4. jūnijā. „Cīņā” jaunās konstitūcijas pilns teksts iespiests Nr. 130. Dienu vēlāk visa padomju prese sniedza L. Brežņeva referātu par jaunās konstitūcijas projektu, kas to apzīmēja par „svarīgu notikumu” un „vēsturisku ieguldījumu dižajā komūnisma celtniecības darbā.”

Visus šos lēmumus taisīja bez līdzšinējā CK politbiroja locekļa un APP priekšsēža N. Podgornija līdzdalības, ko 27. maijā bez jebkādu iemeslu uzrādīšanas izmeta no politbiroja un pārvērtā par nepersonu. Jāpieņem, ka Podgornijs nav jaunajam konstitūcijas projektam piekritis un tāpēc pazudināts.

Tā kā politbirojs jauno projektu vienbalsīgi apstiprinājis, tad nav paredzams, ka t.s. „tautas apspriešanai” būs kāda nozīme un ka projektu grozīs. Šī gada oktobrī tiek sasaukta Augstākās padomes ārkārtēja sesija, kas to vienbalsīgi „ar dedzīgu piekrišanu” pieņems komunistu apvērsuma 60 gadu jubilejā un reizē suminās Brežņevu kā šīs konstitūcijas tēvu. Tā Stalina 1936. g. konstitūcija tiks atvietota ar Brežņeva konstitūciju.

KAS JAUNS KONSTITŪCIJĀ?

Rietumu prese pirms teksta publicēša-

nas ieskatīja, ka jaunā konstitūcija saturēs kādas nopietnas pārmaiņas. Šis uzskats izrādījās par maldīgu. Salīdzinot 1977. g. konstitūciju ar 1936. g. dokumentu, tur atrodam tikai dažas maznozīmīgas pārmaiņas. Jaunā konstitūcija ir gan gaŗāka un daudzrunīgāka, bet tā nesatur nekādas būtiskas pārmaiņas. Ar niecīgiem izņēmumiem līdzšinējā valsts un sabiedriskā iekārta ir paturēta. Jaunajā konstitūcijā būtiski ir ierakstīts agrākās konstitūcijas gars. Sevišķi jāuzsver, ka attiecībā uz savienotajām republikām, to skaitā arī Latviju, viss ir palicis pa vecam. Maldīgās tie, kas baidījās, ka republiku tiesības tiks iedobežotas. Politbirojs to nedarīja, jo tad viņam nāktos atsāties no t.s. „ļeņiņiskās nacionālās politikas”, kas uz papīra ir labvēlīga nekrievu tautām, bet faktiski netiek pildīta. Tāda pārmaiņa varēja traucēt komunistu propagandu un tāpēc politbirojs nolēma neko negrozīt. Krievu politbirojam un Maskavas valdībai jaunā konstitūcija taču tāpat kā vecā būs tikai propagandas līdzeklis, ko daudzinās reiz pa gadu, melīgi suminot nepildītās nacionālās tiesības nekrievu republikām. Kāpēc tad nepaturēt visu pa vecam, ja jaunā konstitūcija tāpat kā vecā galvenām kārtām paliks uz papīra?

Kā teikts, Brežņeva konstitūcija ir plašāka, tur ir ieliktas dažas lietas, kas jau pastāvēja agrāk, bet nebija tieši ierakstītas konstitūcijā. Visam tekstam ir lielā mērā propagandas raksturs: tas mazāk ir valstiesisks akts („pamatlikums”), bet atgādina komunistu programmu. Agrāko 146 pantu vietā tagad jaunajā konstitūcijā ietilpst 173 panti.

PROLETĀRIĀTA DIKTĀTŪRAS ATCELSĀNA

Principiālā plāksnē konstitūcija deklarē jau Chruščova deklarēto tezi, ka „proletā-

riāta diktatūras uzdevumi izpildīti” un „padomju valsts kļuvusi par visas tautas valsti”. Tā tas deklarēts konstitūcijas ievada vārdos. Līdz ar to ir atcelts vecās konstitūcijas pirmais un svarīgākais pants, kas noteica, ka „Padomju Savienība ir sociālistiska strādnieku un zemnieku valsts”. Tagad pirmais pants skan pavisam citādi: „PSRS ir sociālistiska visas tautas valsts, kas pauž strādnieku šķiras, zemniecības un intelligences, visu valsts nāciju un tautību gribu un intereses.”

Šī deklarācija ir dziļi nepatiesa. Padomju vara nepauž strādnieku šķiras intereses, kas nebūt nesaskan ar labi atalgoto padomju birokratu un uzņēmumu vadītāju interesēm. Vēl vairāk, strādnieku un zemnieku lielo vairumu padomju valsts ekspluatē, piesavinoties daļu viņu ražoto vērtību. Padomju strādnieks un zemnieks ir šodien apspiests, izsūkts un beztiesīgs cilvēks tagadējā „visas tautas” valstī. Padomju Savienība šodien nav sociālistiska valsts, bet tur valda valsts kapitālisms, kur faktiskā vara pieder komunistiskai virsšķirai. Padomju Savienība šodien ir tipiska šķiru valsts.

Deklarācija, ka proletāriāta diktatūra tagad izbeigusies, ir tikpat nepatiesa. Tādas diktatūras jau nemaz nebija līdz šim, bija tikai kompartijas diktatūra, kas pastāvēs arī pie jaunās konstitūcijas. Jaunā definīcija par „visas tautas” valsti šinī ziņā neko negroza. Tur gan tāpat kā agrāk deklarētas „pilsoņu pamatbrīvības”, bet turpat skaidri pateiktas, ka „pilsoņi nedrīkst izmantot savas tiesības un brīvības pretēji sabiedrības un valsts interesēm”, ar citiem vārdiem sakot, pilsoņi arī turpmāk nedrīkst piekopt politisku valdības un partijas kritiku. Disidentus, kas to darīs un iestāsies par cilvēku tiesībām, padomju vara vajās arī uz jaunās konstitūcijas pamata tāpat kā agrāk.

Būtiski neko negroza arī padomju nosaukuma grozīšana: turpmāk vairs nebūs darba ļaužu padomes, bet tās sauksies par „tautas padomēm” un ievēlētos padomju locekļus dēvēs par „tautas deputātiem”.

Bez pārmaiņām paliek arī partijas noteicošā loma, kas šoreiz pat vairāk izcelta. Tā nav vairs minēta garām ejot 126. pantā, bet jau skanīgi deklarēta 6. pantā, kur sacīts: „Padomju Savienības vadošais un virzošais spēks, tās politiskās sistēmas, visu valsts un sabiedrisko organizāciju kods ir Padomju Savienības komunistiskā partija.”

JAUNS AMATS PADOMJU VALSTS PRIEKŠGALĀ

Starp nedaudziem grozījumiem mināms 118. pants, kas rada Augstākās podames prezidija priekšsēdim jaunu pirmo viet

LATVIEŠU TRIMDAS KULTŪRAS PARĀDE

4. EIROPAS LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKI

LONDONĀ NO 26. LIDZ 31. JŪLIJAM

nieku. Domājams, ka šis amats radīts, lai oktobrī varētu par priekšsēdi nogāztā Podgornija vietā ievēlēt Leonidu Brežņevu, kas tad apvienotu partijas vadoņa un valsts galvas funkcijas, bet viņam nevarējotu pildīt priekšsēža rutīnas darbu. Šāds solis būtu *Brežņeva varas pastiprināšana*, un dotu viņam sarunās ar ārvalstu vadītājiem formālu iespēju uzstāties kā valsts galvam. Līdz šim Brežņevam tāda amata nebija un tāpēc pēc starptautisko tiesību normām viņa paraksts nebija pietiekošs, lai parakstītu starptautiskus līgumus, piem. daudzināto Helsinku noslēguma aktu. (Brežņeva ievēlēšana notika jau AP jūnija sanāksmē.)

89. p. pagarina Augstākās padomes un arī LPSR AP pilnvaru laiku no 4 uz pieciem gadiem, bet vietējām padomēm uz divarpus gadiem, kas ir konservatīva tendence.

LATVIJAS STĀVOKLIS JAUNAJĀ KONSTITŪCIJĀ

Savienoto republiku, tā tad arī Latvijas PSR, tiesiskais stāvoklis paliek bez pārmaiņām. Noteikumi ietilpst III daļā par PSRS nacionāli valsts iekārtu, kuŗas 8. nodaļā uzskaitītas visas 15 savienotās republikas, arī Latvija. 17. p. teikts, ka „katrai savienotai republikai saglabājas tiesības brīvi izstāties no PSRS”, kam tāpat kā līdz šim nav reālas nozīmes. 9. nodaļa nosaka savienoto republiku valsts iekārtu, kas paredz formāli savu it kā patstāvīgu konstitūciju, savu APP, Augstāko padomi, un ministru padomi. Toties stripts ir pants, kas noteica, ka apvienotām republikām ir savi „republikāniskie kuŗaspēka formējumi” (LPSR 16. b. pants), kas jau gan arī līdz šim netika pildīti. 80. pants nosaka, ka „savienoto republiku suverēnās tiesības sargā (Sic!) Padomju Savienība”, bet 71. pants atkārtoti visus savienoto republiku tiesību ierobežojumus, kas tāpat kā līdz šim tām laupa faktiski neatkarību un suverēnitāti.

Latvijai tātad jaunā konstitūcija nedod nekādus uzlabojumus. Tā joprojām arī pēc satversmes paliek no Maskavas valdības atkarīga Krievijas guberņa, lai arī uz papīra to dēvētu par federālu valsti. Tāpēc latviešiem nav nekāda iemesla dzimtenē piedalīties partijas pavēlētā atbalstīšanas akcijā, kas tagad vairākus mēnešus risināsies visās darba vietās. Nekādas brīvas apspriešanas tur nebūs, bet gan vienīgi partijas propaganda un Brežņeva slavināšana. Nav taču nekādu šaubu, ka katru, kas iedrošinātos atklāti kritizēt šo nebrīvības konstitūciju, apcietinātu un sodītu par pretpadomju propagandu. Raksturīgi, ka padomju disidentu idejiskais vadonis akadēmiķis A. Sacharovs bija ierosinājis sakarā ar jauno konstitūciju *piešķirt amnestiju politiskajiem apcietinātiem, un sodītiem*, kā tas parasti notiek civilizētās zemēs, ja groza satversmi, piem. Latvijā 1920. g. mūsu neatkarīgās valsts Satversmes Sapulcei sanākot. Bet

Septiņpadsmitā gada revolūciju pieminot

Šogad aizrit 60 gadi kopš brīvības auma otrreiz apspīdēja Latviju. 12 gadus pēc pirmās demokrātiskās revolūcijas 1905. gadā, kad latviešu tauta sacēlās pret krievu cara un vācu baronu varu, bet cieta asiņainu neveiksmi, 1917. gada martā Pēterpilī uzliesmoja otra demokrātiska revolūcija, kas atnesa brīvību arī toreiz pirmā pasaules kuŗa frontes joslā nokļušajai Latvijai un sagatavoja ceļu gadu vēlāk Latvijas neatkarībai.

Septiņpadsmitā gada marta revolūcija satrieca Krievijas imperiju un gāza Nikolaja II patvaldību, kas apspīdēja arī latviešu tautu un bija atbildīga par mezonīgajām „soda ekspedīcijām”, ar kuŗām apspīdēja piektā gada brīvības cīņu. Revolūcija atnesa Rīgai, Vidzemei un Latgalei politisku brīvību un deva latviešu tautas lielajam vairākumam nacionālas pašvaldības tiesības. Ne velti pat Ļeņins bija spiests atzīt, ka pasaulē vēl nekad nav bijusi tik liela brīvība kā marta revolūcijas pirmajos astoņos mēnešos, t.i. tās demokrātiskajā posmā.

Ko Latvija (atskaitot Kurzemi, ko bija okupējis ķeizariskās Vācijas kuŗaspēks) ieguva marta revolūcijā?

Krievijas pilsoniskā pagaidu valdība ar liberālo kuŗazu Ļvovu priekšgalā nekavējoties deklarēja politisku amnestiju. Tā atbrīvoja dažus tūkstošus cara valdības sodīto brīvības cīnītāju, savā vairumā LSDSP biedrus, kas atgriezās dzimtenē no cietumiem, katrogas un „mūža noietināšanas” Sibīrijā. Amnestija deva tiesību latviešu emigrantiem, kas bija meklējuši patvērumu ārzemēs, braukt uz mājām. Pieminēsim, ka viņu skaitā bija vēlākie ilggadīgie neatkarīgās Latvijas Saeimas deputāti Dr. Fr. Menders, un Kr. Eliāss, kā arī ministrs R. Dukurs, kuŗus visus vēlāk likvidēja komunistu vara. Valdība pasludināja vārda, sapulču, organizāciju, preses un streika brīvību. Tas deva iespēju dibināties legālām latviešu politiskām partijām: no pagrīdes iznāca LSDSP (toreiz vēl maziņieki un lielieki kopā), no jauna radās zemnieku savienība, nacionāldemokrati, radikāldemokrati, demokrati u.c. mazākas partijas. Uzplauka brīva prese, Rīgas Strādnieku Padome sāka izdot savu dienas laikrakstu „Ziņotājs”, kur arī es biju redaktors, brīvi rakstīja arī citi mūsu laikraksti, daži agrākie, citi jauni „revolūcijas bērni” — „Jaunais Vārds”,

Kremļa varmākas, protams, to nedomā darīt.

Ne latviešu, ne citām nekrievu tautām, ne arī pašai krievu tautai Brežņeva konstitūcija nenesīs nekādu labumu. Līdzšīnējā komunistu diktatūra un nacionālā nebrīvība paliks spēkā, kaut arī izteikti citiem vārdiem. Kā latviešu paruna saka: tie būs tie paši vēži, tikai citā kulītē!

B.K.

„Jaunais Laiks”, „Brīvais Strēlnieks” (Rīgā), „Lūdums” (Valkā), „Dzimtenes Atbalss” (Maskavā), „Strādnieku Avīze” un „Baltija” (Pēterpilī) u.c. Gandrīz visi neatkarības gadu politiskie vadoņi 1917. g. sāka savu atklāto darbību ar redzamām pēdām mūsu tautas tālākā dzīvē. Minēsim sociāldemokratus Fr. Menderu, P. Kalniņu, M. Skujenieku, pilsoniskos līderus J. Čaksti, G. Zemgalu, K. Ulmani, Z. Meierovicu un lieliekiņus J. Daniševski un R. Endrupu. Jāatzīmē, ka, pretēji komunistu vēsturnieku apgalvojumiem, P. Stučkam toreiz nebija liela iespaids, jo viņš dzīvoja Pēterpilī un Rīgā ieradās tikai divi reizes „apmeklējumā” uz dažām dienām.

Revolūcija likvidēja jenišo gubernātoru, žandarmēriju un policiju, un atvietoja to ar miliciju, kas bija pakļauta vietējām pašvaldībām. Līdz ar to Latvijā pirmo reizi administratīvā vara nonāca latviešu rokās: Vidzemes guberņas komisārs bija sociāldemokrātiskais valsts domnieks Dr. A. Priedkalns un viņa vietnieks K. Ulmanis, bet Vidzemes pagaidu zemes padomes valdē visi locekļi bija latvieši ar M. Skujenieku un Dr. M. Valteru priekšgalā. Par Rīgas prefektu nāca kapteinis R. Dambekalns un viņa vietnieku piektgadnieks un vēlākais neatkarības laika deputāts A. Petrevičs, bet par Rīgas pilsētas galvu iecēla G. Zemgalu. Mīlicijas izraudzīja Rīgas strādnieku deputātu padome un viņu lielais vairums bija latvieši. Visās valsts iestādēs lietoja latviešu valodu.

Pirmos sešus brīvos mēnešus, pirms Rīgas un apriņķa krišanas vācu armijas rokās, faktiskā vara lielā mērā atradās divu padomju rokās. Tās bija Rīgas strādnieku deputātu padome ar savu izpildu komiteju — ISKORADU un krievu 12. armijas kareivju padome ar savu izpildu komiteju ISKOSOLU. Tās uzraudzīja un kontrolēja administrāciju. ISKORADĀ līdz maija vidum bija noteicējs sociāldemokrātu-mazinieku iespaids, vēlāk vispārējam nemieram par Pagaidu valdības izvairīgo politiku un kuŗa turpināšanu aurogot, arī Rīgas padome radikālizējās. Tomēr vēl 26. augustā notikušās pirmās brīvās Rīgas pilsētas domes vēlēšanās no 120 domniekiem tikai 38 bija lielieki.

Marta revolūcijas demokrātiskais posms deva iespēju latviešu partijām, pašvaldībām un padomēm ievadīt cīņu par Latvijas autonomiju, kuŗas spilgtākais izpaudums bija 12. augusta padomju apspriede Rīgas pilī, Tur vienprātīgi nolēma prasīt latviešu tautai tiesību uz pilnīgu pašnolemšanos, Latgales apvienošanu ar Latviju, politisku autonomiju, kuŗā valsts varai jāatrodas „Latvijas tautas un viņas Saeimas rokās”. Šī apspriede bija vienīgā, kur kopīgi vienojās tādi pretstati kā Daniševskis un Ulmanis, Valters un Menders! Toreiz arī lielieki bija spiesti uz

Viens — no tiem

(1941. g. 13.—14. jūnijā deportētiem)

NAV TAIGAI ŠAI

Nav taigai šai ne sākuma, ne gala,
Kā dzīves zudušās stāv stumbri apkārt
vien,

Tu ieslēgts kvadrātā kā mežonīgā salā,
Kur tikai mirst, bet nepiedzimst neviens.
Nakts darvo taigu, tikai kvadrāts sārto,
No žoga spuldzes vilka acis glūn,
Dzēs sargi dzīves bēgļiem ložu kārtām
Un ilklus ņirdzot plosa asins suns.
Šeit cilvēks cilvēkam kā mednieks mastā

laiku atbalstīt latviešu tautas kopīgās nacionālās prasības, ko viņi tagad vairs negrib atcerēties. Divi dienas vēlāk ISKORADS, sekojot Fr. Mendera priekšlikumam, nolēma „nekavējoties izstrādāt Latvijas politiskās autonomijas plānu un īstenot to, neatkarīgi no Pagaidu valdības politikas”. Tā bija skaidra līnija: ja valdība nepieņems un nepieņems latviešu prasības, tad latviešu tautai pašai pret valdības gribu revolucionārā ceļā jādeklarē sava autonomija. Šis 14. augusta lēmums bija pats radikālākais lēmums Latvijas nākotnes jautājumā. Ar gandarījumu tagad pēc 60 gadiem atceros, ka arī man bija gods būt šī ISKORADA loceklis, kas toreiz šo vēsturisko lēmumu taisīja. Reizē ar to jāuzsver, ka nacionālā jautājumā revolucionārā Rīgas padome 1917. gadā pildīja savu pienākumu pret latviešu tautu un gāja pat tālāk par latviešu pārējām partijām.

Sodienas padomju prese un komunistu vēsturnieki daudzos „Ciņās” u.c. rakstos apgalvo, itkā 1917. g. marta revolūciju esot sagatavojuši un vadījuši komunisti un tā bijusi tikai pirmais solis uz oktobra apvērsumu. Vēsturiskā patiesība ir pretēja šai LKP legendai. Pēterpilī revolūciju iesāka pārtikas trūkuma dēļ spontāns strādnieku ģenerālstreiks, kam tāpat spontāni, bez jebkādas komunistu līdzdalības, drīz pievienojās Pēterpils garnizons. Pie varas nāca vispirms Ļvova pilsoniskā un vēlāk Kerenska pilsoniski-sociālistiskā valdība. Komunisti ar savu novembra apvērsumu gāza šo demokrātisko valdību un pāris mēnešus vēlāk padzina demokrātiskj vēlēto Krievijas Satversmes sapulci, līdz ar to likvidējot demokrātiskās marta revolūcijas sasniegumus un radot savas partijas diktatūru.

Tāpēc latviešiem dzimtenē un ārzemēs ir pienākums atcerēties šogad marta revolūciju un sevišķi tās pirmos sešus brīvos mēnešus Rīgā un Vidzemē, kas pirmoreiz nodeva faktisko valsts varu un administrāciju latviešu tautas pārstāvjiem un deva viņiem iespēju atklāti cīnīties par Latvijas politisku autonomiju, kas bija izšķirīgais solis uz neatkarību, ko 1917. gadā radītās politiskās partijas deklarēja gadu vēlāk, 1918. gada 18. novembrī. B.K.

Pār žogu pārklūt brīvē neatļauj,
Bet nāve, dalot gārdzienus un lāstus,
Pa nārām virpuļo un savu ražu plauj
Uz šejieni dzen ļaudis aprakt dzīvi,
No šejienes nav taku atpakaļ:
Vien tad, ja apņem nāves stīvums —
Uz taigu ceļš, kur dzeņi krustus kaļ
Te ļaudis krīt kā lapas atvasarā,
Gar liķiem dzīvie vienaldzīgi iet.
Bads cietsirdīgs tver žokļus savā varā
Un roku tvēriens paliek ķetnains, ciets.
Rauj ēsmu stiprākais no rokām vājam,
Pat mirstošam — to dzungļu likums liek,
Par ēsmu domas galvā, žokļos, kājās
Un cilvēcībai vietas nepaliek!

Viss labais tevī mirst, ne tikai miesa,
Mirst draudzība, to aizvieto naidis, vilts;
Zvērs pirmatnējais atnācis ir viesos
No miljongados izmirušās cilts.

Bet vara tevi tur šai mežonīgā barā,
„Es nevainīgs”, tai velti vari kliegt —
Tā tevi nedzirdēs, kaut atbalss skanēs ārēs,
Kaut sāpju kliedzienu vēl taigā ilgi kliegs.
Te nokauj jaunību un skaidās sacērt ilgas,
Tavs dzīves mērķis asins rāvā slikt,
Vien tikai spīts spēj izdzīvot visilgāk
Un paliek pēdējais, kas tevī neiznikst!

Kā suns tu naktīs snaud uz kailas lāvas,
Tik segts ar izsmieklu un ko uz miesas

nes,
Drūms, zobus akodis, nes pašlepnumu

savu
Un zobos sakodis vēl glabā savu „es”...
Nav viegli redzēt sevī labo mirstot,
Vēl grūtāki to dzīvi saglabāt

Un rētas salaizīt, kas tam tiek skaudri
cirstas,

Ko katra diena atkal piecērt klāt!

II

Vēl tevī cilvēcība nenožņaugta dzīvo,

Vēl viņa lūdz kaut iespētu to glābt,

Kaut sakropļotu iznest atkal brīvē

Lai šajā ellē viņa nenoslāpst...

Bet kvadrātu tur dzeloņdrāšu žņaugi,

Te ceļš uz brīvi tikai asiņains —

Ir sevī jānokauj ar ko tu esi audzis,

Kā kādreiz teikā pirmatnējais Kains!

Bet dzīve laupīta tev soļo garām kāri,

Tu nevari tai roku vēlreiz sniegt.

Viss jāaizmirst, ko esi lūpām skāris,

Pat mātes glāsts un mierinājums liegts!

Tu jautā liktenim — vai kādreiz ausis
diena,

Kas šausmu ceļus pagājībā raks,

Ļaus aizmirst tos un noslēps tos aiz sienas,

Pār kuņu nepārkāps vairs vakardienas
takts.

Bet liktens neatbild un drūmi klusē,

Kā dzīves zudušās šņāc stumbri apkārt
vien.

Un tālāk slāpsti mežonīgā pusē,

Kur tikai mirst, bet nepiedzimst neviens...

ZVIEDRIJAS VALSTS IECEĻTĀJU PADOME

8. jūnijā vecajā riksdaga ēkā pulcējās uz pavasara sanākumi ministra O. Ulstena vadībā, kas sniedza plašu pārskatu par valdības soļiem pret vācu u.c. teroristiem un uzsvēra, ka tie nav domāti, lai radītu aizdomas pret ieceļotājiem un ārzemniekiem. Olderins no darba tirgus pārvaldes AMS deva sīku pārskatu par ieceļotāju stāvokli darba tirgū, no kuļa redzams, ka bezdarbs ieceļotāju vidū ir divi reizes lielāks par zviedru-bezdarbnieku skaitu. Dr. B. Kalniņš iebilda pret to, ka AMS statistikā atkal nav uzņemti dati par igauņiem un latviešiem, kas ir naturalizēti Zviedrijas pilsoņi. Padome pulcēsies uz nākamo sēdi pēc vasaras pārtraukuma 12. septembrī.

MĀZOSANĀS AP KONSTITŪCIJU

Zviedru laikraksts „Dagens Nyheter” 20.5. pieteikto jauno padomju konstitūciju un Podgornija padzišanu komentēja šādi:

„Padomju Savienībā joprojām trūkst daudz maz normālas rutīnas reformām, lai arī gluži tā kā Staļina laikos vairs nenotiek. Pēdējie signāli no Maskavas dod iemeslu banālām reakcijām: vai tiešām tam vajadzētu būt tik grūti vismaz mēģināt dot kādu izskaidrojumu lielām, ievēriību izsaucošām pārmaiņām augstākajā valsts vadībā? Vai nav iespējams diskutēt par jaunu konstitūciju, neizliekoties itkā paši cilvēki būtu pārmainījušies? Par Podgorniju esam dabūjuši dzirdēt tikai to, ka viņš kopš aizvakardienas vairs nav politbiroja loceklis. Līdz ar to padomju apstākļos normāli pieņemt, ka viņam jāatstāj arī Augstākās Padomes priekšsēža amats, ko vienkāršotā valodā sauc par Padomju valsts prezidentu.

Gandrīz mistiski Brežņevs runā, ka ir radusies jauna kopība — 'Padomju tauta'. Proletāriāta diktatūra 'izaugusi par visas tautas valsti'. Vai šis dulkainais formulējums nozīmē, ka daudzpadziedātā pāreja uz pilnīgotu komūnisma sistēmu ir jau notikusi? Jeb vai Brežņevs atradis jaunu etapu? Un ko simbolizēs apsolītā jaunā himna?”

DN atrod arī, ka praktiskajā politikā Brežņevs izrikojies neveikli, vēl nesen sūtīdams Podgorniju kā valsts galvu Afrikas ceļojumā, kur to uzņēma kā augstu un godājamu viesi, kuļa ceļojuma nolūks bija pasvītāt PSRS interesi un respektu pret melno Afriku.

Tagad viss izskatās gandrīz kā apvainojums augstā viesā pieņemējiem. Ko piebilst? Kādreiz prof. Arveds Švābe (gan citā sakarībā) teica — var darīt tā, un var darīt tā.

Un Padomju Savienība dara — tā.

Sprāgstviela ar laika degli — jeb smiltis eļļā

Piezīmes par dažām trimdas aktualitātēm

Jaunākās parādības mūsu trimdas sabiedriskajā dzīvē liecina, ka tajā notiek vērtību pārvērtēšana un tās domāšanā briest lūzums, kas izpaužas atšķirīgos viedokļos galvenokārt par satiksmi ar mūsu tautu. Ja līdz šim pie labas uzvešanas piederēja klusēšana pret vispārējā noskaņojuma uzturētāju — dažu lielāko organizāciju priekšrakstu, kas amata personām liedz Latvijas apmeklējumus — tad šai pavasarī (ALAs kongresā 7.—8. maijā Čikagā un DV delegātu sapulcē 15.—16. maijā Filadelfijā) sakustināti tā pamati, iedarbojoties brīvākai domai tādos šīs stājas novados, kā kultūras sakari ar Latviju. Nav domājams, ka tādēļ tuvākā nākotnē būtu gaidāmas pārmaiņas minētajā oficiālajā viedoklī, kam joprojām ir zināmas priekšzīmes loma mūsu sadzīvē: DV pārrunās atzinuši, ka „sakaros ar okupēto Latviju agrāk pieņemtās vadlīnijas joprojām ir spēkā un jaunām rezolūcijām lielas nozīmes nebūtu” (Laiks, 18.5.), un līdzīgu uzskatu pag. gadā paudis LAK EC, kam pretim stāv PBLA viedoklis par sakaru uzturēšanu visos iespējamos veidos un ko kritizē kā DV, tā LNAK. Kaut arī viedokļa grozīšana nav paredzama, tomēr šī aina rāda, ka norobežošanās no satiksmes ar Latviju vairs nav tik masīva un viengabalaina kā vēl priekš nedaudz gadiem, bet debatēs par šo jautājumu fražu vietā stājušies fakti: pēc vairāku gadu grūti tapušām publiskām diskusijām par kultūras sakariem, pēc dažādu grupu rīkotām Latvijas filmu izrādēm, pēc dažu Latvijas mākslinieku un dzejnieku apmeklējuma mūsu patvēruma zemēs pienācis brīdis izvētīt apcirkņus. Iznākums: ALA kongresā atņemts mandāts dzejnieces Zinaidas Lazdas piemiņas fonda Ziemeļkalifornijas nodaļas delegātam rakstniekam Aivaram Ruņģim tādēļ, ka šī nodaļa rīkojusi Latvijā ražotas filmas izrādes; DV delegātu sapulcē revidēts organizācijas viedoklis par uzticības izteikšanu Dr. Muižniekam, kam pārmet kontaktus ar apmeklētājiem no Latvijas — Aneraudu un Peteru.

Reģistrējot šīs parādības, jāatzīst šādu domu izmaiņu pozitīvais moments, kas apliecina mūsu sabiedrības garīgo vitālītāti un interesi par būtiski nozīmīgiem jautājumiem. Bet tai pašā laikā jāieskats, ka šīs uzbangojums 32. okupācijas gadā nācis par vēlu, lai tā mestie gredzeni mūsu gurdenajā trimdas sadzīves ūdenī pagūtu apsteigt laiku un jau tagad iespētu līdzēt kāda konstruktīva mērķtiecīga viedokļa radīšanā, kuŗa pamatā būtu pēc iespējas plašu aprindu balstītas aktīvas, agresīvas rīcības plāns vai vismaz nodoms: gadus līdz Helsinku konferencei daļa mūsu aktīvo ļaužu aizlaida pašu gatavotā un pašiem sev uzmauktā uzpurnī, bet tās pēclaiķu pavadija ar Ulža Gravas

un Ilgvara Spilnera kritiku, arī šodien vēl lāga neapjaušot un tādēļ neizlietojot Brežņeva kļūmes radītās iespējas: kādā samērā gan ir pierādījumu vākšana par Maskavas izvairību Helsinku norunu ievērošanā — kādā samērā tā ir ar tām mūsu deklarācijām, ar kuŗām nevis Maskava, bet mēs paši sev liedzam šīs norunas izmantot? Helsinki ir tie vārti, pa kuŗiem var sākt nospraust abpusīgu kultūras sakaru vēl laužamo ceļu, mūsu tautas dzīvības ceļu. Nākotnes aina var izrādīties paradoksāla — legāli, trimdā ar dalītām jūtām (līdz šim) reģistrēti vienvirziena kultūras eksporti no okupētās Latvijas, un nelegāli, Rīgas režīma bailīgi vēroti otra virziena sakari no trimdas pusēs; ja šobrīd oficiāli vēl nav iespējams uz Latviju eksportēt ne trimdas grāmatas, ne skaņu plates vai filmas, tad pagaidām iespējams viselementārākais — iespējams kaut uz īsu laiku ik gadu legāli un neatlaidīgi eksportēt pašiem sevi, kam Rīgas bulvāros un privātos dzīvokļos ir tāda pati nozīme kā rietumu reklāmai Radio Liberty programmām vai sainītim ar modernu blūdzīnu komplektu — tā ir sprāgstviela ar laika degli. Un Rīgas laikraksti ir pilni ar bailēm no tās.

Ar tādu situāciju jārēķinās, kamēr trimdai ir nozīme. Ne Maskava, ne Rīga tik drīz nepiekāpsies. Dīvos gadījumos latviešu emigrācija būs zaudējusi savu politisko jēgu: tad, kad rietumos no Rīgas netraucēti varēs pienākt iestāšanās noteikumi atjaunotos mazpulkos, vai tad, kad latviešu tauta būs kļuvusi minoritāte savā zemē un zaudējusi tiesības baudīt padomju republikas statusa laimi. To pirmo iespējamību nez' vai piedzīvosim, tā otrā ir durvju priekšā. Tas jāpatur acīs, modinātājs ir uzvilks un skaita gadus.

Taču mūsu laiku, ko plašiem un drosmīgiem vilcieniem zīmē tādas parādības kā Zacharova cilvēka tiesību kustība, Čehoslovākijas Charta 77, Polijas Strādnieku aizsardzības komiteja vai Lietuvas katoļu demonstrācijas — šo laiku mūsu cīnītāji nepalīdz veidot. Kaŗa veterāniem ir gan pašu organizācija, derīga un visiem vajadzīga, nopelniem bagāta un aktīva, taču tā politiski galvenokārt sargā savu biedru baltās vestes, ierakumu risku un grūtības toties novēlējama citiem — viena no DV jaunākām rezolūcijām „aicina okupētās Latvijas apmeklētājus piedalīties turienes dievkalpojums, ziedot kolektēs un citādi savas drosmes robežās rādīt latvisku stāju.”

Vai esam pareizi sapratuši? Drosme — tā nav rezolūcijas tēvu lieta, tā novēlējums, braucējiem! Filadelfijas frakotie džentlmeņi, viņu vidū dažs autora personīgs draugs, kanaku šautenes priekš 32 gadiem nolikuši, turpina cīņu ar paceltu skolotāja pirkstu, aizbadīdami spraugas, pa kuŗām sūkties dzīvības ūdenim. Un ar

savu autoritāti bloķēdami ceļu mazāk cildeniem, toties uzņēmīgākiem ierindniekiem.

Abos kongresos vairāk uzmanības un laika veltīts ikdienas sīkumiem, nekā tiem pārļaicīgajiem mērķiem, kuŗu dēļ esam svešumā. Tā aizskrien gadi. Bet, kā minēts, vispārējā aina vairs nav agrākā, klāt nākuši jauni uzskati un rīcība, kaut joprojām vēl taisnība plkv. Plensneram, kuŗš jau 1917. g. „Laika Vēstis” sūdzējās par latviešu tūlību. Jācer, ka ja ne mūsu paaudzes daba, tad jaunas galvas mūsu vidū un pasaules, īpaši Eiropas, notikumu aizraujošā dinamika turpmāk palīdzēs apsvērt situācijas un plānot laika un iespēju izmantošanu. Tas nenotiks tā, ka daži Rīgas propagandisti vai dažas filmu izrādes spēj iebert smiltis citādi labi eļļoto trimdas ratu rumbās. Gadi skrien. Tie nedrīkst aizritēt veltīgi.

Uzbrukums esot labākā aizstāvēšanās, bet tad nevar palikt pamatstājā. Ko darīsim, draugi? *Pāvils Klāns*

KUŗS KUŗU BOIKOTĒ?

Darbīgais tautietis Roberts Legzdiņš maija sākumā Stokholmā bija sarīkojis pirmā valsts prezidenta Jāņa Čakstes piemiņas vakaru un par to rakstījis arī „Latvijas” 21. maija numurā. Tur viņš, cita starpā, minējis, ka „... iztrūka sociāldemokrāti, taču šī „boikotēšana” nebija jūtama...” Boikotēšana, protams, nevarēja būt jūtama, jo nekāda boikota jau nebija. Klausītāju vidū bija arī sociāldemokrāti (vai R.L. visus pazīst?), bet sociāldemokrātu partijas oficiāla pārstāvja nebija tāpēc, ka tāds nebija aicināts. Pretējā gadījumā arī mūsu partijas pārstāvim būtu bijis ko teikt

BELGRADES KONFERENCE

sāka darboties 15. jūnijā, piedaloties 35 valstu sūtņiem, lai pārbaudītu Helsinku nobeiguma akta pildīšanu. Tomēr pagaidām tā būs tikai priekškonference, kas izstrādās konkrētu darba kārtību, lai vēlāk, rudenī, salasītos uz īsto konferenci. Pagaidām nav nekādu norādījumu, ka Eiropas valstis gribētu konferencē runāt skaidru valodu un pārņemt Padomju Savienībai Helsinku aktu nepildīšanu. Arī ASV un prezidents Kārteris pēdējos divi mēnešos izturas atturīgi un daži valsts sekretāra Vensa izteicieni liek domāt, ka arī Amerika, nevēlēdamās saasināt attiecības ar Krieviju, neizrādīs lielāku aktivitāti. Starplaikā KGB dabūjusi rīkojumu ievadīt stingrāku disidentu vajāšanu, kas sevišķi vēršas pret krievu, lietuvju, ukraiņu un armēņu Helsinku grupām, kuŗas vāc materiālus un sūta uz ārzemēm par Helsinku akta nepildīšanu. Stāvoklis noskaidrosies līdz rudenim un mēs Belgrades konferenci analizēsim plašāk mūsu nākamā numurā, kas pēc vasaras pārtraukuma iznāks septembra sākumā.

TŪRISTU IEBAIDĪŠANA

Tā sauktajai tūristu un arī visu citu iebrucēju kontrolei Padomju Savienībā ir daudzi veidi: muitas kontrole iebrucot un izbraucot, izsekošana Rīgā tās dažādajos veidos, tā saucamā „draudzīgā aprunāšanās” ar varas organu pārstāvjiem (te ietilpst arī devīgi dotā „palīdzība” no Kultūras sakaru komitejas puses), stingrā kverķšķināšana, ja tas liekas vajadzīgs un gadījumam piemērots. Bet viens ir kopējs visiem veidiem — mēģinājums ieбайдīt.

Visus muitā nekontrolē vienādi, dažu retu pat nemaz. Bet „orgāni” labi zina: netiks jau klusēts, izplatīsies ziņas, ka tam atņemts tas un tas, dažs pat izgērbts. Tāpēc labāk — neņemt līdzīti nekā, kas varētu likties aizdomīgs vai tramīgai padomju varai nepatīkams. Līdz ar to izveidojas paškontrolē, pašcenzūra, kautkas līdzīgs tai, ko sev uzliek kultūras darbinieki Latvijā (lai arī to situācija ir atšķirīga no iebrucēju apstākļiem).

Kas ir tie aizdomīgākie? Būtībā padomju varas sargi netic nevienam. Taču aizdomas pieņemtas pret tādiem, kas dzimteni apmeklē rēgulāri. Kāpēc tas te brauc tik bieži? Gribas redzēt radus, satikt draugus, pamīt dzimtenes zemi, pastaigāt pa teātriem, kopā saņēmot — „pakopt” sentimentu? Funkcionāru acīs un vaigos ieplaukst smaidis: „Nu ko jūs?! Runāsim par lietu.” Viņi paši jau brauc uz ārzemēm tikai divu iemeslu (galvenokārt) dēļ: skriet pa veikaliem, lai par līdzīdo (un iespēkulēto) knapo naudiņu mēģinātu iepirkt pēc iespējas daudz nozākāto kapitālistu lupatiņu un amata pienākumu ietvaros. Rīgas apmeklētājiem pirmā iemesla nav, tā tad atliek tikai otrais — spiegošana, informācijas vākšana u.t.t. Mēro pēc sava gīmja.

Intensitāte aizdomu vilņos, kas veļas pret tūristiem, ir mainīga. Pēdējos mēnešos tūristu braucieni dažkārt tiek dažādi aprūtināti. Sākot jau ar vīzu piešķiršanu, kas bieži tiek vilcināta līdz pēdējam brīdim un bieži arī noraidīta bez iemeslu uzrādīšanas. Labi, ja izdodas iegūt atbildi: „Nav nekādas atbildes no Rīgas. Ne jā, ne nē. Nekā nevaram darīt.”

Jau daudzkārt atzīmēta režīma kārā snaiķstīšanās ap trimdas jauniešiem, pēdējā laikā sevišķi orientējoties uz jaunākajiem. Tas „likumsakarīgi”. Kādreiz krievu pops teica par saviem dievlūdžiem — jo dumjāki, jo labāki! Bet robežkontroles, daudzreiz vai tīri provokāтивas, ķer arī tos.

MUITA

Ko tad nu tūristi tādu tik briesmīgu varētu ievest, kas kaitē padomju varai? Arī iebrucējiem, protams, ir zināms, ka katrai valstij ir savi likumi, tie jāpilda. Nelaime tikai tā, ka nekas jau nenotiek pēc kāda likuma. Tad jau būtu vienkārši! Tāpat kā nekur nav rakstīts, ka Padomju

Savienībā ir cenzūra, tāpat nav arī tāda muitas likuma, kas aizliedz ņemt līdzīdo daiļliteratūras grāmatas un vēl daudz ko citu rakstītu. Bet pamēģini tik ievest kādu romānu, dzeju grāmatu latviešu valodā, izdotu trimdā! Un to lūk latviešu jaunieši nevar saprast un to viņiem īstenībā arī nemaz nevajag saprast!

Mūsu tūristi nav vēl izpratūši, ka arī PSRS robežkontrolanti nedrīkst izriktoties gluži pēc savas patikas, bieži pārkāpjot pat viselementārākās pieklājības normas. Robežkontrolēs jau nestrādā arī lielās dzimtenes dižākie dēli, mērojot ar inteligences koeficientu. Tikai reti izdodas sastapties ar kaut cik intelligentāku ierēdņi, kas kaut nedaudz zina kautko no ierastākajām svešvalodām. Iebaidīšanas nolūkos izdarītās kontroles bieži savu nolūku arī sasniedz. Braucēji kļūst nevajadzīgi nervozi un bez iebildumiem pakļājas aparāču izdarībām. Braucēji taču ir citu zemju pilsoņi un sarežģījumu gadījumos ieteicams nekavējoties sazināties ar attiecīgām sūtniecībām vai konsulātiem. Tāpat nevajag parakstīt kādus protokolus vai citus safantazējumus. Tie parasti ir krievu valodā un tūrists pat nezina, kādas muļķības tas parakstījis. Vienmēr var pieprasīt arī tulku. Gan jau tāds atradīsies. Bieži pietiek ar to, ka ierodas priekšnieks ar vairākām zvaigznēm un izrādās, ka cietais „likums” tomēr ir stiepjams.

Nepolītiskas grāmatas ir atļauts ievest, to nosaka arī pēdējā laikā tik daudz minētais Helsinku līguma gars (visi punkti jau nu formulēti pēc iespējas miglaini un PSRS tad nu tos „tulko” atspērdamās pa savai vīzei!). Pret muitnieku pārestībām ieteicams protestēt tūlīt uz vietas, savam ceļojuma grupas vadītājam, ja brauc grupā, vēlāk ceļojuma birojā un arī presē. Arī ārzemju prese labprāt ņem pretī dokumentētus gadījumus. Cerības, ka labāk pieliekt muguriņu un klusēt, varbūt tad nākamreiz ļaus, ir tīrā muļķība. Sistēma tā nefunkcionē.

Visas aizturētās mantas jāreģistrē un jums ir tiesības tās saņemt atpakaļ izbraucot no PSRS.

Padomju varas bailes no Rietumos iespiestiem rakstiem (tiem nebūt nav jābūt politiska rakstura) ir neiedomājamas. Jo var taču arī dzejā atrasties rindiņas, ko dažādi iespējams tulkot. Bet tā ir viņu problēma, ne mūsu.

Tikai retos gadījumos tā saucamās stingrās robežkontroles ir pēkšņas un upuri izvēlēti uz labu laimi. Parasti tās „noformētas” jau labu laiku pirms iebrukšanas vvaī izbrukšanas. Izbrukšanas vietas muitā jau ir saraksts ar „grēcnieku” vārdiem, kuņus (un līdz ar to arī citus, kas to redz un dabū zināt) jāmēģina ieбайдīt. Mazliet pavingrinot smadzenes var pa lielāki daļai jau iepriekš noteikt, kuņus ķers „likteņa pirksts”. Samērā

droši ar kontrolēm agrāk vai vēlāk var rēķināties tie trimdnieki, kas kautkāda veidā izrādījuši lielāku rosību sabiedriskajā dzīvē. Un tā kā jau kopš Staļina tēva laimīgajiem laikiem ir spēkā arī kanoniskās normas, tad sods var ķert arī pēcnācējus. Par tēva vai mātes grēkiem.

IZSEKOŠANA RĪGĀ

Kā strādā izsekošanas dienests Rīgā, vai katram seko un novēro? Cik daudz uzmana vienu un cik otru, to iepriekš nevar pateikt, bet bez uzraudzības neatstās nevienu. Mikrofonu hotelī visiem zināmi. Techniskās ierīces „pilnveidojas”, arī čukstus var sadzirdēt un reģistrēt — ja vajadzīgs. Izsekotāji, kas nemitīgi kvern vestibila sēdekļos, arī nav nekāds jaunums. Tie cītīgi „apstrādā” jau iepriekš izraudzītos kumosus. Laiski pieceļas, iznāk līdzīdo uz ielas. Sekošanu vēlāk pārņem citi.

Ar jauniešiem centīgi nodarbojas „vienaudži”. Sevišķi bāros vienmēr pagādās pa pieklājīgam, labi, bet ne uzkrītoši gērbtam jauneklī, kam kautkā izgadās iesākt valodas, pastāstīt anekdotu. Tautiski, simpātiski, sentimentāli, ja vajag. Tikai nemēģiniet ar viņiem mainīt, piem. ārzemju naudu par reti labu kursu. Pēc tam var iznākt cita runāšana. Un ir vēl daudz citu paņēmienu, kā iesaistīt jūs „dienestā”

Attiecībā uz Rīgas balzamu un krievu šampanieti — labāk vienu mazāk nekā vairāk. Visās sakarībās.

Rietumu jaunieši arīursos un citādās tā saucamās „oficiālās reizēs” satiks daudz viņiem piekomandētu, sirsniņu izpalīgu. Dziedās skaisti tautas dziesmas, dancos, iedzērs. To visu var darīt. Lai arī cik simpātisks būtu kāds atsevišķs jauniešs, uzdevuma devēji viņu nesūtīja augstāk minēto izdarību dēļ. Un ne tāpēc, lai trimdas jaunieši atgrieztu tautiskumā. Ja to zina, daudzkas kļūst vienkāršāks.

Nav tā, ka Rīgā tikai jāklusē. Tad nevajag uz turieni braukt. Ko, kam, kad un kā teikt — to noteiks jūsu prāts un pienākums. Pienākums pret savu sirdsapziņu un pret — savu tautu. —/r

PADOMJU SAVIENĪBA IR FAŠISTISKA VALSTS

Tā jauno PSRS konstitūciju komentē Ķīnas ziņu birojs un saka: „Šodien Padomju Savienībā birokrātiski-monopolitiskā kapitālistu klase kontrolē sociālo dzīvi visos tās aspektos, strādājošo masas tiek apspiestas un izsūktas visnežēlīgākā līdžeklīem. Bagātie kļūst arvien bagātāki un nabāgie arvien nabagāki, šķiru pretšķības kļūst jūtāmākas dienu no dienas.”

SOC. INTERNACIONĀLES BIROJS savā sanāksmē Romā 2. un 3. jūnijā Vilija Branta vadībā apsprieda itāļu sociālistu ziņojumu par eurokomūnismu un franču sociālistu vadoņa F. Miterana ierosinājumus par cilvēka tiesību aizstāvēšanu.

Vai MLG veic nacionāli politisku audzināšanas uzdevumu?

Savos 30 pastāvēšanas gados Ministeres Latviesu Ģimnazija allaž bijusi trimdas latviešu „sāpju bērns”. Sabiedrības uzskati par MLG nepieciešamību un nozīmi allaž dalījušies un tas nav bijis bez iemesliem, jo tiešām, dīvainu izdarību MLG darbībā nav bijis mazums. „Brīvība” nekad nav noliegusi MLG pastāvēšanas nozīmi un lielās iespējas latviešu jaunatnes audzināšanas jomā. Diemžēl, vēl arvien jākonstatē, ka MLG atbildīgās vadības laudis nav spējuši vai gribējuši izmantot MLG iespēju maksimālās robežas. MLG blakus daudzām pozitīvām parādībām ir pelnījusi dibinātus pārmetumus nozarēs, kuņas saistītas ar nacionāli politiskajiem mācību un audzināšanas jautājumiem. Dibināti jājaudā, kādu iemeslu dēļ mums šī vienīgā pilna laika latviešu mācību iestāde rietumos ir vajadzīga? Ne jau tādēļ, lai tās audzēkņi iemācītos reizes rēķinu, vācu akcentu, fiziku, ķīmiju, ticības mācību u.c. mācību priekšmetus, kuņas tikpat labi var iemācīties jebkuŗā citā patvēruma zemju mācības iestādē. MLG galvenais uzdevums ir sagatavot pilnvērtīgus un spējīgus trimdas latviešu sabiedrības locekļus, kuŗi labi pārzinātu specifiski latviskās mācību nozares. No MLG audzēkņiem ir jāsaugaida un sabiedrība dibināti var prasīt mūsu tautas jaunās paudzes literātus, žurnālistus, vēsturniekus, politiskos un sabiedriskos audzinātājus. Priekšnoteikums tam ir, ka MLG mācību līmenis minētos priekšmetos ir pietiekami augsts un dod iespējami plašas zināšanas.

Pieskaŗoties šiem jautājumiem, ir neiespējami akceptēt un nekritizēt vēstures mācīšanu MLG. Tas noticis jau vairākkārt, bet diemžēl vēstures mācīšanas standarts ne par mata tiesu nav uzlabojies un beigu rezultātā MLG beidz audzēkņi, kuŗi ļoti vāji orientējas latviešu tautas likteņgaitās. Šādji vāji sagatavoti jaunieši nebūs mūsu politiskās cīņas avangards! Vēl vairāk — šie jaunieši ir nederīgi jebkuŗā nopietnākā saskarē ar šodienas Latvijas problēmām, nemaz nerunājot par kādu nopietnāku politisku darbību un diskusiju ar Latvijas PSR funkcionāriem un citiem padomju politisko mērķu aizstāvjiem. Grūti būs vainot pašus skolas audzēkņus — atbildīgs ir vēstures kolotājs, skolas vadība un organizācijas, kuŗām vairāk vai mazāk pakļauta MLG. Oficiāli skolas programmā Latvijas vēstures mācīšana paredzēta un stundas arī notiek. Īpatnējā kārtā MLG vadības izpratnē Latvijas vēsture beidzas ar Latvijas atbrīvošanu — labākā gadījumā ar Ulmaņa diktatūras laika apjūsmošanu un attaisnošanu. Neviens pēdējo gadu izlaidums nav guvis dziļāku ieskatu Latvijas brīvvalsts laika vēstures notikumos, nemaz nerunājot par

vēstures gaitas tālāku atīstību mūsdienās. Atskaitot dažus atsevišķus MLG audzēkņus, kuŗi par šiem jautājumiem interesējās personīgi, savu vecāku vai draugu ietekmē, pārējie jāuzskata par analfabētiem jaunāko laiku latviešu vēstures jautājumos. Tie mācēs uzskaitīt latviešu ciltis, pilskalnus un kaujas ar krustnešiem, bet neērti aplūsis, kad nāksies diskutēt par Latvijas republikas satversmi, okupācijas gadiem, trimdas gaitām un šodienas Latvijas jautājumiem. Grūti izprast, cik tālu šeit darīšana ar nevarēšanu, negribēšanu vai apzinātu ievirzi? Pēc plāniem būtu jāizņem arī visi pārējie minētie punkti. Praksē tas diemžēl nekad nenotiek. Aizbīdinājumi ir dīvaini — piem., konstatējams fakts, ka katra mācības gada beigās pietrūkst laika šiem jautājumiem vēltīt attiecīgo sundu skaitu. Pārāk ilgi audzēkņiem jānodarbojas ar Senlatvijas vēstures posmu, vācu varas nostiprināšanu Latvijā, Livonijas valstiņu laikmetu, poļu, zviedru un krievu laikiem Latvijas teritorijā. Vēl atliek laika nodarboties ar Tautas atmodas laikmetu, Jauno strāvu, 1905. gada revolūciju, strēlnieku un brīvības cīņām. Līdz ar Latvijas valsts nodibināšanu un dažiem vispārējiem apskatiem vēstures mācīšana izbeidzas. Programmā paredzēta mācību viela par tālākām latviešu tautas vēstures gaitām tiek steigā sagrūzta dažās stundās. Jaunajam skolas beidzējam par šo, patreiz nacionāli politiski tik svarīgo, vēstures posmu ir tikai miglaini priekšstati, lai neteiktu vairāk.

Nav nekāds noslēpums, ka vēstures skolotājam uzgrūzti kaklā neskaitāmi skolas administrācijas pienākumi un viņš uzskatāms par vienu no MLG „darba zirgiem”. Ja grūtības ar oficiālo vācu tautības sekretāri ir tik lielas, ka tās pienākumi jāveic vēstures skolotājam, un tādā veidā jāatstāj novārtā vēstures mācīšana, tad steidzīgi nepieciešami rast kādu jēdzīgu atrisinājumu. Nacionāli politiskā audzināšana ir MLG svarīgākais uzdevums, visiem pārējiem aspektiem ir jāpakļaujas šai prioritātei. Ja nav iespējams nokārtot un atrisināt šo jautājumu, tad MLG nozīme un nepieciešamība ir nopietni apšaubāma.

Kā būtu ar šādu eksperimentu: likt MLG audzēkņiem mēģināt veikt ALA izglītības biroja sastādītos eksāmenus latviešu skolām ASV? Rezultāti, domājams, būtu tik graujoši, ka ir skolas vadībai, ir LCK atvērtos acis un tās beidzot sāktu vēltīt vairāk vērības mācību līmeņa paaelšanai latvisko zinību nozarēs.

Dzirdēta arī taisnošanās, ka neesot piemērotu mācības grāmatu. Ja arī tiešu mācības grāmatu nav, tad vēstures grāmatu un darbu, kur skolotāji var atrast vaja-

dzīgo, ir diezgan. Vajadzīgi skolotāji, kam interese meklēt. Un šiem skolotājiem jānodrošina darba apstākļi, lai tie varētu nodarboties ar savu īsteno uzdevumu.

Ir savādi, ka par šādām lietām jārunā ģimnazijas 30-tā pastāvēšanas gadā! —is

THE SILHOUETTE

Hamiltonas studentu žurnāls Kanadā, iespiedis agrāk „Brīvībā” publicēto Ulda Ģermaņa rakstu „Demorālizācijas lamatās”. Ir derīgi, ka arī kanadiešu studenti iepazīstas ar demorālizēto padomju cilvēku, ar procesu, kas visu laiku turpinās un kas, kā autors saka, ir antihumāns un amorālās padomju sistēmas dabīgs rezultāts.

BEĻĢI APĒD RIDZINIEKU GAĻU!

Par gaļas trūkumu Rīgā daudz rakstīts un anekdotu krājums ir iespaidīgs. Jājautā vai paši rīdzinieki zina, ar ar „Rīgas gaļas un Konservu kombināta” ražojumiem burtiski pārpludināti Beļģijas pārtikas veikali? Pat mazākā miestnā, ieejot pārtikas piparbodītē, jums nāksies atklāt Latvijas PSR gaļas konservu grēdas. Iecienītākās markas ir „Tūristu Brokastis” 500 gr. kārbās — cena Rbļ. 1.48 vai 68:00 Bfr. un „Alņa gaļas gulašs” 350 gr. kārbās — cena 0.96 Rbļ. vai 44:00 Bfr.

Diez vai rīdzinieki paši šos savus ražojumus vispār redzējuši? Tagad tikai jānogaida pirmie anekdoti par to, ka maītas kapitālisti norij Latvijas PSR strādniekiem gaļu. Atkal lieku reizi jākrata izbrīnā galva par lielās Padomijas saimnieciskajiem brīnumdarbiem. Bet domāšana laj paliek zirgiem, tiem lielākas galvas.

Rīga lepojas ar savu melno balzamu. Arī tas ir tā sauktā deficīta prece un vienkāršam mirstīgam reti vien dabūjams. Balzams pazīstams arī ārzemēs, ir arī dažas kokteiļu šķirnes, ar balzama piedevu. Kāpēc neeksportēt? Rietumvācijā parādījies melnais balzams plasta pudelēs (ne ierastajās māla pudelēs) ar nosaukumu — Russkij balzam. Un kāpēc nē?! Kas ir mūsu, tas ir mūsu; kas ir jūsu — tas ar mūsu!

IZRAELAS LAIKRAKSTS

„Naša Strana”, ko iespīez krievu valodā, ieeļotājiem no Pad. Savienības un Latvijas, ievietojis mūsu līdzstrādnieka Efraima Gordona rakstu, kas ierosina no jauna runāt par Baltijas un Kaukaza republiku neatkarības atjaunošanu, darot to „starpautiskos forumos”. Kā vienu no iemesliem šādas prasības motīvēšanai Gardons min vairāku mazu un jaunu valstu nodibināšanos pēdējā laikā. Vai tad Nauru salai ar 4000 iedzīvotājiem Klusajā okeānā ir vairāk tiesības uz neatkarību kā Baltijas valstīm, jautā autors.

Neizcērtamās sakaru tekas

Kā zināms, Rīgas sakarnieku pirksti kāri taustās gar trimdas jauniešiem. Līdz šim gan maz kas reāls ķēries, taču pūliņi turpinās. Viens no pēdējiem lielāka mēroga cēliem šajā spēlītā notika Rietumberlīnē. Tur no 18. līdz 20. martam risinājās Latvijas kultūras sakaru komitejas ar tautiešiem ārzemēs rīkota apspriede, kuŗā bija aicināti gan rūdīti „sakarnieki” un oficiāli funkcionāri, gan dažī citi latviešu jaunieši.

Daļu dalībnieku „mītiņam” ieteica O. Rozītis un M. Būmanis. Oficiālās ielūgumu formālītātes kārtājuši sakaru kom. priekšsēdis A. Liepa un komitejas pārstāvis Austrumberlīnē A. Trautmanis. Ielūgumi piesūtīti atsevišķiem trimdas jauniešiem (ne kā kādu biedrību pārstāvjiem). Dažās vēstulēs teikts, ka varot ņemt līdzi arī kādu citu sakaru jautājumus ieinteresētu jauniēti.

Techniskos jautājumus Berlīnē kārtojis tā saucamās Latviešu kultūras veicināšanas biedrības (Leivas biedrība Reinzemē) pārstāvis O. Mamis. Apspriedes dalībnieki arī dzīvojuši minētās „kultūras veicināšanas” biedrības telpās Flemingstr. 10, samērā bēdīgos apstākļos.

Liepas komiteja šoreiz atvērusi arī mačiņu, nav turpinājusi parasto vaidēšanu par naudas trūkumu, un ielūgtiem jauniešiem piesolīts brīvs ceļš un uzturēšanās Berlīnē.

Berlīnes apspriedes dalībnieki:

No Vācijas: M. un S. Būmaņi, O. un I. Roziši, A. un L. Graši, A. Zemītis, I. Bilzēns, J. Slapjums, A. Urdze, J. Trauciņš un M. Zandbergs.

No Zviedrijas: B. Vilkancis.

No Anglijas: M. Bite.

Sakaru komiteju pārstāvējuši A. Liepa, A. Trautmanis un O. Mamis.

Kā referente uzstājusies arī Rīgas jaunās paudzes māksliniece Maija Tabaka, kuŗa tai laikā studiju nolūkos uzturējusies Vācijā. Pirms apspriedes ar „vara pārstāvjiem” jauniešiem bijusi kopēja runāšana citās telpās, lai atrastu kādu kopēju bazi sarunām, to īpaši gribējuši Rozītis un Būmanis. Šis mēģinājums beidzies neveiksmīgi, jo Roz./Būm. uzskati un vēlmes bijuši pārāk vienpusīgi pieskaņoti Kultūras sak. kom. centieniem. Debates bijušas stipri asas.

Galvenie temati sarunās vēlāk bijuši:

Projektētā R. Paula turneja Vācijā, Otri vasaras kursi trimdas jauniešiem šovasar Rīgā, ELJAs kongress šovasar Londonā un IV vispasaules latviešu jaunatnes kongress Amerikā nākamgad.

Runāts arī par notikušo Turku semināru un domāto nākamo semināru 1977. gada beigās Vācijā.

1. Kādam nolūkam tad domāta Paula turneja Vācijā? Ja to izkārtotu t.s. Leivas biedrības režijā, tad Paula labais vārds

dotu spīdumu šim stipri nevarīgam iestādījumam, kuŗš tomēr Rīgas sakaru komitejas acīs ir ļoti vērtīgs, jo ir simtprocentīgi lojāls iepretim Rīgas funkcionāriem. Par praktiskā darba darītājiem būtu jāiesaista jaunieši, jo citādi nekas nevar notikt.

Rīgas komitejas izstrādāto plānu par Paula turneju jau šovasar jaunieši noraidījuši, arī tādēļ, ka Liepa atkal vēlēties grozīt dažādus termiņus u.t.t. Tik sasteigtas turnejas organizēšanā, turklāt vēl ar Leivas biedrības starpniecību, jaunieši nevēlējušies piedalīties. Liepa visu laiku (kā parasti) bijis izvairīgs un nav vēlēties dot jebkādu konkrētu formulējumu un atbildes.

Beidzot panākta vienošanās, ka turneja jāatliek uz oktobra mēnesi un tās organizātoru grupā būtu: A. Grasis, A. Urdze, J. Slapjums, H. Zariņš un M. Zandbergs. Kontaktus ar Rīgu uzturētu O. Rozītis. Pārūnās atkal dzirdēta vecā gaušanās, cik gan labi būtu, ja eksistētu kāda oficiāla kultūras sakaru biedrība emigrācijā, tā tad varētu visus šādus jautājumus kārtot.

2. Par šisvasaras kursiem Rīgā Liepa sniedzis to pašu informāciju, kuŗa jau lasīta agrāk. Kursos būs tikai valodas apmācība, kursi būšot organizēti pie Rīgas Universitātes un lekciju līmenis augstāks nekā pirmajosursos pag. vasarā. Kursu dalībnieku skaits ierobežots uz aptuveni 20 cilvēkiem, dodot priekšroku gados jaunākiem.

3. ELJAs kongresā Londonā rādīšot vairākas Latvijā ražotas filmas, pašreizējam pr-dīm A. Zemītim filmas apsolītas. Citādi nekas konkrēts netiek panākts, principā būtu labi, ja varētu no Rīgas sūtīt arī „dzīvus” cilvēkus, bet atkal parastās vaimanas par valūtas trūkumu, vajadzētu kādu oficiālu ielūgumu no kādas angļu biedrības (ELJA jau neder, jo tādā jau — nav! Ref.).

4. Uzskati un vērtējumi par Turku semināru dalījušies. Paši aktīvie dalībnieki atzinuši, ka nebijis jau tik slikti. Ja mazā atsauce trimdas jauniešos radījusi galvas sāpes Komitejas vīriem, tad tā viņu pašu darišana. Interesanti konstatēt, ka asākie semināra nokritizētāji bijuši tieši Rozītis un Būmanis (Turku seminārā nepiedalījās, jo slidenā ceļā Vācijā iebrauca grāvi), pirms semināra galvenie „kūditāji” un semināra vēlamības sludinātāji. Ļoti interesants oportūnisms!

Komitejas pārstāvji par semināru izteikušies remdeni, galvenais pārsteigums bijis mazais dalībnieku skaits.

5. Vairāk runāts par nākamo semināru. Tas notikšot kautkur Vācijā 1977. g. beigās. Minētas Brēmene un Rietumberlīne. Mamis veikli piedāvājis kārtot praktisko pusi, bet jaunieši no šī piedāvājuma mēģinājuši atkratīties. Gala rezultātā Liepa

ZINAIDA ROBEŽNIECE,

mūsu partijas vicepriekšsēža dzīves biedrene, pēkšņi mirusi slimnīcā 14. jūnijā. Neatkarības gados viņa bija aktīva Latvijas universitātes studentu padomes darbiniece, trimdā Zviedrijā esam viņai pateicīgi par LSDSP darba atbalstīšanu un jo sevišķi par ilggadīgo „Brīvības” ekspedīcijas lietu kārtošānu. Visdziļākā līdzjūtība Jānim Robežniekam un ģimenei.

piedāvājis, lai semināru izkārtotu pašu jauniešu sastādīta komiteja, lai apspriežot semināra norisi, programmu un nākot ar saviem ierosinājumiem, kuŗus tad viņa komiteja iespēju robežās centīšoties izpildīt.

Berlīnes apspriedes ieguvums jauniešu uztverē ir minimāls. Bijusi gan laba iespēja konstatēt, cik būtībā mazas ir Rīgas sakaru komitejas noteikšanas spējas un kā tās funkcionāriem no katras iepriekš neizplānotas saistības krampjaini jāizvairās.

Liekas, ka Būmanis un Rozītis bija plānojuši Berlīnē nodibināt ilgi kārtoto sakaru biedrību trimdā un to, šķiet, bija gaidījuši arī Liepa un Trautmanis. Abi ļoti uzmanīgi sekojuši jauniešu diskusijām. Taču nekāda dibināšana nav varējusi notikt.

Ir vēl iespējams, ka Būmanis un Rozītis, gandrīz vai savas „ēras” beigu agonijā savu kārtoto Rīgai pilnīgi paklausīgo biedrību nodibinās paši uz savu roku tikai kopā ar dažiem visuzticīgākajiem sekotājiem.

Kas tālāk?

ELJAs vadība, diemžēl, visu iniciatīvu sakaru jautājumos izlaidusi no savām rokām un galīgi nezina, kā rīkoties. No vienas puses grib izpatikt savas vides „sabiedriskai domai”, no otras — kautko panākt arī sakaru jautājumos. Jautājums tikai — ko un kādos? ELJAs līdzšinējā vadība nav spējusi saskatīt savu nozīmi, savu potenciālo spēku un nekad vajadzības gadījumā nav pratusi „sist ar dūri uz galda”.

Ko darīs nākamā ELJAs vadība, kuŗu ievēlēs kongresā Anglijā?

*

Kongresos un sanāksmēs vajadzīgi arī joki. Šoreiz par tādiem gādājuši brāļi Āboliņi. Abi dalījuši savas vizītkartes ar „Luksemburgas grāfu” tituliem un neizrādījuši nekādu cienību funkcionāriem, tieši otrādi. Izmējuši rīkotājus par dalībnieku novietošanu prastajās Leivas biedrības telpās. Ja Rīgas komitejas vīri vēloties ar kādu tikties, tam uz Berlīni jābrauc ar lidmašīnu, ne jākratās ar busiņu, jādzīvo glauonos hotelos. Biedra Liepas uzdevums rēķinus bez komentāriem samaksāt. Iespaidis bijis varens un vēlāk Liepa un Trautmanis no Āboliņiem burtiski bēguši.

„PAZUDUSĀIS DĒLS” ANDREJS UPĪTS

Kāds Rīgas sikāks censonis Mārtiņš Rozentāls „Karoga” aprīļa burtnīcā ievietojis skarbu rakstu „Kā Latvijas brīvvalsts spiegi un tiesneši vajāja Andreju Upīti.”

Tur nu tiek minēti fakti, ka A. Upīts 1920. g. aprīlī no Maskavas atgriezies neatkarīgajā Latvijā, bet ticis apcietināts un nodots Rīgas apgabaltiesas prokuroram viņa kā augsta 1919. gada padomju varas ierēdņa lietas izmeklēšanai. Taču par U. iestājas vēlākais valsts prezidents G. Zemgals un panāk viņa atbrīvošanu jūnijā. Tomēr prokurors jūlijā panāk Upīša otrreizēju apcietināšanu, ko savukārt izbeidz Satversmes Sapulces amnestija un rakstnieku atbrīvo 1920. g. augustā. Vajāšana tātad bija īsa, un par to nebija toreiz ko brīnīties, jo Latvija atradās kara stāvoklī ar Pad. Krieviju, bet Upīts bija bijis Stučas padomju valdības izglītības komisārieta mākslas nodaļas vadītājs un kompartijās aktīvs darbinieks, kuŗas mērķis bija gāzt neatkarīgās Latvijas valdību.

Latvijā Upīts tātad pē dažiem mēnešiem kļuva brīvs rakstnieks, kuŗa darbus izdeva viņa draugs A. Gulbis, bet lugas izrādīja gan Nacionālais, gan Strādnieku teātris. Bez tam Upīts kopā ar dažiem sociāldemokrātu publicistiem rakstīja un rediģēja pazīstamo mēnešrakstu „Domas”. Arī Ulmaņa diktatūras laikā, kad sociāldemokrātus vajāja, Upīts dzīvoja vienā mierā. Kompartijas biedrs viņš vairs nebija, ar politiku nenodarbojās un viņa ģimene bija gauži pilsoniska, bet dēls pat kādas korporācijas loceklis. Par visu to M. Rozentālam nav nekā ko teikt.

Tāpat „Karoga” autors noklusē, ko par Upīša atgriešanos neatkarīgajā Latvijā rakstīja LKP vadošais laikraksts „Krievijas Cīņa” 1920. g. 20. aprīlī. Tur cita starpā teikts: „Andrejs Upīts bij iesniedzis Baltās Latvijas delegācijai lūgumu, lai viņu izpestī no Padomju Krievijas, kur neesot iespējams strādāt, un lai laižot uz Skrīveriem, kur tikai tagadējā momentā viens krietns rakstnieks varot netraucēti un mierīgi romānus rakstīt. Protams, ka tādu atvēli viņš dabūs. Pēc šādiem reneģātiem un „mitlāuferiem” mums nav ne mazākās vajadzības. Un tiem, kuŗi vēl kavējas Padomju Krievijā, mēs sakām: „Kungi, šļūcat ātrāk pa diegu!” Tā tad 1920. g. LKP uzskatīja A. Upīti par reneģātu un dezertieri, kāds viņš toreiz no komunistu viedokļa tiešām bija. Taču šo faktu „Karoga” šīsdiensas skribenti nezina vai arī apzināti noklusē. Nē, laikā no 1920. līdz 1940. g. jūnijam Upīts nebija vairs komunistu un par tādu viņu uzņēma partijā tikai 1940. g. jūnija beigās, kad okupantiem vajadzēja viņa kā pazīstama rakstnieka vārdu, bet Upīts atkal reiz kļuva par reneģātu, tikai šoreiz atsacīdamies no Latvijas demokrātijas un neatkarības.

Tangens

Kāpēc krieviem neveicas Afrikā?

Pirms gada likās, ka krieviem visi ceļi vaļā Afrikas jaunajās valstīs, sevišķi Angolā, kur krievu atbalstītā Kubas intervencija izšķīra kaŗu tā sauktās socialistiskās (ko nu kuŗš saprot ar šo vārdu, un sevišķi Afrikā, arabus ieskaitot) MPLA atbrīvošanas kustības labā. Bet pēc tam daudz kas liekas itkā iesalis un jūtami arī citi vēji. Otrā spārnā esošās Afrikas valstis, varētu tās saukt par vairāk konservatīvām, nostiprinājušas savu stāvokli un Rietumu valstis Afrikā šodien vairs netiek uzlūktas tikai ar neuzticību.

Labs piemērs tam ir Zaire (bijušā beļģu Kongo), kur prezidentam Mobuto grūti pārredzamā situācijā cīņā ar nemierniekiem bijušajā Katangas provincē izdevies dabūt ekonomisku palīdzību no Francijas, Beļģijas un ASV, un tiešu militāru palīdzību no Marokas. Jāatceras arī, ka Francijas prezidentam Žiskaram Estenam aprīlī bija sarunas ar bijušās franču Rietumafrikas valstu vadītājiem, kuŗi bija pozitīvi domā par ciešāku sadarbību jauno valstu un bijušās metropoles starpā.

Jāievēro arī Amerikas Savienoto Valstu jaunās administrācijas politika Afrikas jautājumos. Isi izsakoties, tā iet virzienā uz majoritātes valdīšanas principu piemērošanu Dienvidāfrikā, kas dod ASV iespēju mēģināt izveidot ciešākus saimnieciskus kontaktus ar neatkarīgo Afriku.

Krievi, protams, arī neguļ un vēl nesēn šodien jau par nulli kļuvašais Padgornijs pirmoreiz bija vizītēs valstīs dienvidos no Saharas. Un pēdējā laikā visvairāk ievērotais — jaunā draudzība ar asiņaino Abesinijas režīmu, kas „sociālisma” vārdā slepkavo bērņus un studentus tūkstošiem. Bet tādiem „sīkumiem” krievi, protams, nepiegrīez vērību. Taču tā ir bīstama spēle un šinī Afrikas stūrī var beigties arī ar katastrofu.

Maija vidū Sudāna izraidīja visus krievu militāros ekspertus, kuŗi tur darbojās kopš 1971. gada. Padomju Savienības atbalsts slepkavīgajam Abesinijas režīmam arvien vairāk uztrauc kaimiņvalsti Somāliju, kuŗa taču iedevusi krieviem flotes bazi. Somālija pieteikusi prasības arī uz lielo Ogadenas provinci Dienvidabesinijā.

Tāpat kā Ēģiptes Sadats arī Sudānas Numeiri met skatus atkal uz Rietumiem. Maija vidū Numeiri apciemojuma laikā Francijā izteicās, ka Padomju Savienība cenšas dominēt pār Afriku ar „jauna veida koloniālismu”.

Afriku, sevišķi tās austrumu malu, uzmanīgi vēro arī ķīnieši. Maija beigās Pekīna paskaidroja krievu rīcību, apzīmēja to par „jauno caru vājprātības izpausmi” un „krievu lāča nelaimi vēstošo taustekļu izstiepšanu”. Ķīnieši atzīst, ka krievu stratēģiju raksturo vēlēšanās kontrolēt visus tirdzniecības ceļus ap Dienvidāfriku un kontrolēt Sarkanās jūras izeju, caur kuŗu iet liela daļa vidējo Austrumu naftas.

Arī Angolā un Mozambikā nav gājis gluži tā, kā krievi to bija cerējuši. Ņemot vērā tiešām izdevīgos priekšnosacījumus, kādi krieviem bija gan tikko minētajās valstīs, gan citur Afrikā, var gandrīz tā kā brīnīties par lieso visu pūliņu rezultātu. Tieši ar Afrikas kolonizāciju krievi nekad nav bijuši saistīti, vārdiem vienmēr atbalstījuši pretkoloniālisma cīņu. Krieviem arī nevajag Afrikas jēlvielu tādā mērā kā Rietumu industrializētajām valstīm. Tomēr, neskatoties uz visu to, krievu klātbūtne Afrikā — kādā veidā tā arī nebūtu manāma — visu laiku raksturojama kā šaura savu interešu politika, tā saucamās palīdzības noteikumi bijuši vienmēr afrikāņiem neizdevīgi un krievi spējuši rādīt pavisam mazu izpratni Afrikas speciālajiem kultūrālajiem un sociālajiem apstākļiem.

Komunisti labprāt lielās ar savu solidaritāti iepretim citām „brāļu” partijām un tautām, kas cīnās pret koloniālismu. Angolā ir pēdējais praktiskais piemērs. Krievi uzspieduši Angolai „sadarbības” līgumu zvejas laukā, kas krieviem dod 88% ienākumu, angoliešiem pāri paliek 12%! Kāpēc tad Angola uz to ieiet? Pavisam vienkārši: tā ir atmaksa par agrāk piegādātiem ieročiem. Tā ir ar to solidaritāti. Zviedri arī palīdz Angolai savā programmā mazattīstītajām valstīm, nu Angola lūdz zviedru zvejas laivu motorus, lai varētu pildīt savu daļu ar krieviem noslēgtajā līgumā un sabūvēt kuģus. Kā zināms, zviedri palīdz arī Kubai, un nabaga kubāņi sūta desmitiem tukstoš kuŗavīru uz Angolu. Palīdzība palīdzības galā un krievi pa vidu tik zvejo... Un runā par solidaritāti.

Jaunās Kārtera administrācijas Afrikas politika, acīmredzot, grib izmantot padomju politikas vājās puses. Amerikāņi pagaidām ir samērā piesardzīgi un liekas, ka viņi grib nogaidīt un izmantot krievu kļūdas, piemēram, Abesinijas jautājumā.

Beidzot — un varbūt vissvarīgāk — arī Afrikas jaunajām valstīm kļūst skaidrs, ka nepieciešamo tehnoloģiju attīstības procesam un tīrgus saviem ražojumiem tās var atrast tikai Rietumos. Zināma atkarība no Rietumiem, ko koloniālisma jūgu nokratījušās jaunās valstis uzskatīja kā lāstu — vienalga kādi režīmi tur vispirms nodibinājās un kādi valda tagad — nav noliedzama un paliks arī turpmāk. Taču tai nav jābūt tikai negatīvai. Emocijas noplok, reālā dzīve paliek. Un tā skaidri rāda, ka krievi arī Afrikas jaunajām valstīm nespēj dot tikpat kā neko. To jau lielā mērā ieskatījuši arabi. Vienīgi naida kurināšanas politikā pret Izraēlu krievi arabiem ir vajadzīgi.

Kad pienāks latviešiem tie laiki, ko citas tautas tagad redz? Citiem vārdiem — kad sāksies krievu imperiālisma noriets?

Brīvību vai verdzību?

Rietumberlīnē maija vidū runāja padomju opozicionārs Vladimirs Bukovskis, kufru no Padomju Savienības izraidīja apmaiņā pret Čīles komunistu vadoni Korvalanu. Temats Bukovska runai — cilvēka brīvība te un tur. Viņa teikto sniedzam pēc atreferējuma „Laikā” 21.5.77.

„Tas jau kļuvis par tradīciju teikt, ka tajā pusē Berlīnes mūrim sākas Gulaga archipelāga salas, sākas vara un apspiešana — sākas nebrīvības pasaule. Šajā pusē — triumfē brīvības un demokrātijas ideāli.

Taču robeža starp brīvību un nebrīvību ir daudz komplicētāka — tā meklējama katram pašam sevi.

Jā, tur — mēs esam cietumā. Bet vai arī cietumā nav izvēles brīvības? No cietuma var tikt ārā par nodevības cenu. No cietuma var mēģināt bēgt. Cietumā var locīt muguru un cietumā var iegūt brīvību.

Tam, kas iekšēji ir nebrīvs, vienmēr ir daudz taisnošanās ieganstu. Nebrīvības kārdinājumus parasti it kā diktē daudz augstāki mērķi, daudz humānāki apsvērumi.

Viens no tiem spētu apmierināt pat bendes sirdsapziņu: „Ja ne es — tad būs cits. Un cits manā vietā nodarīs vēl vairāk ļauna.” Cik bieži es šo argumentu esmu dzirdējis no uzraugiem, izmeklētājiem, cietuma psihietriem. Un es to dzirdēju arī šajā pusē no rietumvācu rūpniekiem: „Ja es nepārdošu caurules Padomju Savienībai, šo pasūtījumu pārķers konkurenti. Bet man fabrikā strādā pusotra tūkstoša cilvēku.”

„Man” koncentrācijas nometnē bija pusotra tūkstoša cilvēku, bet cik daudzi no viņiem to izprata: „Ja ne es, — tad, kuŗš gan cits? Ja ne šodien — kad tad?” Ja es šodien klusēšu, kad manu biedru sit, tad rīt es jau būšu gatavs uzņemties bendes amatu. Bet dzīve katru dienu katram tur, viņā pusē, saka: „Klusē”. Un, lūk par spīti gadu desmitu teroram, rodas aizvien vairāk cilvēku, kuŗi atsakās klusēt, jo taisni tur iet robeža starp brīvību un nebrīvību.

Mūsu pasaulē, liktos, brīvam būt ir vieglāk. Bet, lūk, piemērs. Jūs visi zināt par notikumiem Polijā, par to, kā tur spīdzināja un meta cietumos strādniekus, kuri bija iedrošinājušies streikot. Jūs visi zināt, cik ļoti Polijas saimniecība atkarīga no vācu saimniecības. Tikai streika draudi vien kādā uzņēmumā, kas izpilda poļu pasūtījumus, prasot izlaist no cietuma apcietinātos poļu strādniekus, būtu piespieduši Gjereka valdību šo prasību izpildīt. Rietumvācu arodbiedrības bija nedzirdīgas pret aicinājumiem apliecināt savu solidaritāti. Bet atcerieties: tur, kur beidzas jūsu solidaritāte ar vajātiem, beidzas arī jūsu brīvība. Rīt jūs atteiksities

aizstāvēt paši savus strādniekus, bet vēlāk jūs pašus neviens vairs neaizstāvēs.

Cilvēkam vienmēr vēl paliek kaut kas ko zaudēt, kur piekāpties. Pat vieninieku karcerī Vladimīras cietumā, kur nav ne gaismas, ne gaisa, ne gultas, ne grāmatas, tikai balanda katru otro dienu, — cilvēks vēl var turpināt pretestību un paildināt savu sodu. Rietumu pasaulei, protams, līdz Vladimīras karcerim vēl ir tāls ceļš, bet jūs jau centīgi mācaities saņemt balandu katru dienu. Jūsu politiķi ar panākumiem mēģina jums iestāstīt neizbēgamās alternatīvas: „kaŗš vai verdzība”. Piekāpšanās politika un padomju apspiedēju atbalstīšana jau novedusi pie tā, ka dažas zemes nonākušas stāvoklī, kad to suverēnitāte ir ierobežota. Piemēram, jūsu valdība plāno slēgt „Vācu vilņa” krievu redakciju, baidīdamās, ka ziņu lasītāja balss tonis vien var uztraukt padomju valdību. Un tas taču domāts zemei, kur miljoni cilvēku, pieplakuši pie aparātiem, mēģina saklausīt šo „vācu balsi”, mēģina sadzirdēt, kas notiek pasaulē. Apsveicu jūs — jums jau aizliegts saklauvēties ar kaimiņu blakus kamerā.

Tajā pat laikā komunisti apšauj cilvēkus pie Berlīnes mūra, sļicina viņus Ziemeļjūrā, saplosa mīnu laukos. Un viņi nekaunās, tas viss pieder pie lietas, tas pat netraucē auglīgus sakarus starp abām Vācijām.

Kontakti starp abām Vācijām, kontakti starp austrumiem un rietumiem — kā tos saprot tie, kas parakstīja Helsinku vienošanos? Ar ko viņi austrumos sadarbojas — ar tautām vai valdību? No Helsinku dokumenta parakstīšanas pagājuši jau divi gadi. Varbūt šis vienošanās teksts cilvēka tiesību jautājumā noformulēts vēl neskaidrāk nekā dažādos līdzšinējos līgumos un šī neskaidriība noved pie jaunas rietumu piekāpšanās. Bet tajā taču ieslēgts pavissam jauns moments — par šīs vienošanās izpildīšanas kontroli.

Pirmo reizi, tā mēs cerējam, rietumu pasaule pastāvēs uz šīs vienošanās izpildīšanu pilnos apmēros. Taisni tas arī radīja veselu Helsinku kustību Padomju Savienībā un Austrumeiropas zemēs. Maskavā, Ukrainā, Gruzijā, Lietuvā, Armēnijā radās sabiedrības grupas, kas sekoja vienošanās izpildīšanai. Viņu pūliņu rezultātā tagad sakopota plaša literatūra — daudzas sūdzības, konkrētu gadījumu izsekošana, informācija un statistika. Jo cilvēki tur zināja, ka Padomju Savienība darīs visu, lai rietumus dezorientētu. Bet viņi neiedomājās, ka rietumos nobriest gatavība — būt un palikt dezinformētiem.

Šodien padomju cietumos sēž vesela rinda cilvēku, kas sekoja Helsinku vienošanās pārkāpumiem: Jurijs Orlovs, Aleksandrs Ginzburgs, Mikola Rudenko, Zviads Tichijs, Merabs Kostava, Anatolijs Ščaranskis. Cilvēka tiesību aizstāvji sēž

cietumos Prāgā, Berlīnē un Bukarestā. Viņi ieslodzīti tāpēc, ka informējuši 35 parakstītājas valstis par patiesību. Viņi izvēlējās brīvību.

Rietumvalstu politiķi un valdības toties ir jau gatavas Belgradē atteikties no jebkādam prasībām. Sociālistu nesenojā konferencē ar balsu vairākumu nolemts: „neprasīt Belgradē pārāk daudz”, jo tas varētu traucēt rietumu un austrumu sakarus. Man nav saprotams formulējums „neprasīt pārāk daudz”. Jāprasa ne vairāk un ne mazāk kā vienošanās dokumentā uzrakstīts. Jo priekš kā tad to vispār parakstīja?

Amsterdamā sociālistu konferencē aiz delegātu mugurām nestāvēja bruņoti sargi, zobus nerādīja sargu suņi, viņus nenosāva „bēgot”, — viņi izvēlējās nebrīvību — paši.”

Diemžēl tos, kas izvēlas nebrīvību, Rietumos var atrast visās aprindās un slāņos, visu politisko novirzienu valdībās un atsevišķos cilvēkos. Bukovskis nav pirmais no „viņas” puses cilvēkiem, kuŗš brīnās par Rietumu negribu — aizstāvēties. To darīja arī Solženicins. Ar saimnieciskām grūtībām atrunāties nevar. Aizstāvēšanās sākas gribā to darīt, pēc tam nāk pārējais.

ch

LIKLOČU GAJEJI

Pa ielu var iet taisni, t.i. turpināt ceļu pa to pašu trotuāru, bet var arī pāriet uz otru pusi, nākt atpakaļ u.t.t. Šādu „šūšanas” — zig, zag — variantu izmēģinājis kāds Rīgas apmeklētājs š.g. maijā. Viņš kautkā, pilnīgi bez iemesla, iedomājies, ka viņam seko un sācis iet likloču pēc augšminētās shēmas. Un raugi, izrādījies, ka „ēna”, tīri kā kāda magneta vilkta, darījusi to pašu. Šāda spēlīte tūristu ļoti iepriecinājusi. Lai būtu vēl jautrāk, viņš pēkšņi apgriezies, devies pretī pavadonim un jautājis: „Vai jūs pazīstat šo rajonu? Sakiet, lūdzu, kur ir nr. pieci šai ielā?”

Šādi provokātoriski gājieni, acīmredzot, nav apskatīti ziņkardienesta apmācībās, un pieredzes trūkuma dēļ uzrunātais sācis stostīties un nesakarīgi bubināt krievu valodā. Apgrīzies un laidies prom. Tomēr dienests paliek dienests, sekošanu turpinājis slapstoties aiz māju stūpiem. Tā kā latviešu tūristi jau dzimtenē neierodas kādos diversiju nolūkos — tās spokojas tikai izsekotāju uzdevuma devēju galvās — šādi pētījumi jāuzņem ar humoru un labestību. Varas „orgāniem” jau maz interesē tūrists pats. Interesē tas, ar ko tas satiekas. Tas jāņem vērā. Obs.

AICINĀJUMS SARAKSTĪTIES AR IZRAĒLU

Latviete Tīsa Laila (20) adr. Merkaz Klita, Hameginim Av. 13-416, Haifa, Israel, vēlas sarakstīties ar kādu latvieti un interesējas par latviešu dzīvi Zviedrijā.

Rīgas—Daugavpils lidmašīna Zviedrijā

Padomju Savienības pilsonis, 37 g. vecais Vasilijš Sosnovskis 26. maijā lidojumā no Rīgas uz Daugavpili piespieda kapteini mainīt kursu un nolaieties Zviedrijā. Viņš draudēja uzspridzināt lidmašīnu ar itkā līdzpaņemtām sprāgstvielām. Apkalpe noticeja un satiksmes lidmašīna nolaidās Arlandā pie Stokholmas. Izrādījās, ka Sosnovskim nebija ne sprāgstvielas, ne kādu citu ieroču. Notikums ir ievērojams cieniņš un apskatāms no vairākiem aspektiem.

Krievi, protams, nekavējoties pieprasīja vainīgā izdošanu. Esot nozadzis tautas mantu (lidmašīnu) un apdraudējis citu dzīvības. Galveno iemeslu, ka neviens nesodīts nedrīkst mēģināt atstāt lielo dzimteni, protams, neteica. Izdošanas pieprasījā bija daudz un dažādi, tikai krieviem ātrumā bija aizmirsis viens — lai zviedru iestādes vispār varētu par izdošanu lemt, tām vajadzīgs padomju prokurātūras motivēts apsūdzības dokuments! Šis lietiņas jau ir noteiktas līgumos abu valstu starpā, bet krieviem lieta vienkārša — dod šurp, lai ātrāk varam „nolikt pie vietas”. Dokumenti un līgumi viena lieta, darišana — cita. Zviedriem bija divas iespējas — vainīgo izdot, kas tam nozīmētu tikpat kā drošu nāves spriedumu (to, kā zināms, var „izkārtot” dažādi), jo viņš jau agrāk mēģinājis no paradīzes bēgt. Otrā iespēja ir tiesāt un sodīt Zviedrijā. Zviedrijas valdība izšķīrās par pēdējo.

Zviedri ir parakstījuši arī līgumu par gaisa pīrātu darbības apgrūtināšanu. Dodot vainīgajam pēc soda izciešanas Zviedrijā aziltiesības, iznāktu tāda kā nesaskaņa ar apņemšanos apkarot terorismu. Neapšaubāmi, šādi gadījumi nav atbalstāmi. Tiek apdraudētas arī citu dzīvības. Zviedru lidotāju savienība īsi un skaidri teikusi, ka vainīgais jāsūta atpakaļ uz turieni, no kurienes tas nācis — tieši tikko minētā iemesla dēļ. Lidmašīnai pēc nolaišanās Arlandā neesot bijis vairāk degvielas kā vienam riņķim ap lidlauku. Iespējamās katastrofas iespējas šausmina.

Kā īstena sava uzdevuma pildītāja, padomju ziņu dienesta APN nodaļa Stokholmā (mūsu tautieša N. Neilanda kaujinieciskajā vadībā) komentējusi notikumu šādi: „Notikuma nozīme tālu pārsniedz runas, ka vajadzētu sodīt gaisa teroristu un vairākkārtēju noziedznieku. (Lūk, te jau skaidri norādīts uz agrāko „noziedzumu” — vēlēšanos bēgt no Padomijas. Ref.) Ja vainīgajam izdosies izglābties, sakarā ar noteicošo personu izvairīgu nostāju šinī jautājumā, tad šis lidmašīnas nolaupīšanas gadījums dos drosmi eventuāliem nākamiem laupītājiem. Līdz ar to lielāks kļūst to valstu saraksts, kas dod patvērumu gaisa pīrātiem.”

Gribētos atgādināt Kolam Neilandam, kā viss tas iesākās. Un kā joprojām notiek

tur, kur tiešām var runāt par gaisa pīrātiem šā vārda īstā nozīmē. Lidmašīnu nolaupīšanu un citu terrora aktu vilni sāka arābu teroristi, nolūkā iznīcināt Izraēlas valsti. Krievi tos visu laiku atbalstījuši un atbalsta joprojām. Arābu valstis vienmēr devušas patvērumu teroristiem, tur tie ir varoņi. Lībijas diktators Kadafi regulāri brauc uz Maskavu un bucojas lidlaukā ar visiem krievu potentotiem. Vai skūpstus mainot nevarētu pārliecināt visus istos teroristu atbalstītājus (ar krievu ieročiem) to nedarīt? Tur ir nelaimes sakne. Bet tas, diemžēl, neietilpst krievu imperiālisma interesēs.

Ievērojot teikto, Koļas mēģinājums pieskaitīt Zviedriju terrora atbalstītājam valstīm ir diezgan kvalificēti nekaunīgs. Bet to viņš var atļauties, jo te ir brīva prese.

Sosnovskis izteicies, ka viņš, protams, saprotot, ka zviedriem viņš jāsoda par nodarījumu. Tiesas sēdē, kur viņam inkriminēts noziegums, viņš izlicies apmierināts, pat laimīgs, ka viņu aiztur un tiesā Zviedrijā. Vai nav traki — cilvēks grib labāk sēdēt zviedru cietumā nekā dzīvot padomju brīvībā!

Zviedru izmeklēšanas iestādēm esot daudz tīri tehnisku problēmu. Nepieciešama apsūdzētā dzīves gaitas izmeklēšana. Kur iegūt šos datus? No padomju iestādēm? Maz ticams, ka tas varētu ko dot, nosaka kāds zviedru žurnālists.

Kā nē? Tas dotu ļoti daudz, pat suns, tā sakot, vairs maizi neņemtu no „rūditā noziedznieka” rokām. Domājams gan, ka krievi savus safabricētos papīrus piesūtīs arī bez zviedru lūguma. Klausaities vēstures soļos...

*

Otrā dienā pēc šo rindiņu uzrakstīšanas nekļūdīgi sāka pierādīties, cik „likumsakarīgi” viss notiek. Runāt bija likts Padomju Latvijas valsts prokuroram Vladimiram Iaviņam:

„Lidmašīnas nolaupītājs ir hulīgāns un jau vairākkārtējs noziedznieks, kuŗš uz vietas jāizdod Padomju Savienībai. Vairāki Rietumu laikraksti sauc viņu par inženieri. Patiesībā viņam ir tikai septiņgadīga izglītība, viņš jau trīs reizes sēdējis cietumā par laupīšanu un ieroču zādzību. Lidmašīnas nolaupīšana ir tikai viens no viņa noziegumiem.”

Jāņem vērā, ka apzīmējums „hulīgāns” padomju dzimtenē bieži tiek lietots, lai nomelnotu nepatīkamus politiskus uzskatus vai to izpaušmes.

Laiviņš kopā ar lidmašīnas pilotu Rīgā uzstājušies preses konferencē un tur prokurors taisījis salīdzinājumus, kas atgādina lētus jokus. Viņš atgādinājis, ka 1973. gadā Padomju Savienībā, ievērojot tradicionālās draudzīgās attiecības ar Zviedriju, izlaidusi atpakaļ zviedru divvietīgo sporta lidmašīnu, kas „aizskārusi

padomju robežas” un nolaidusies Latvijā. Vainīgo jau varējuši tiesāt pēc padomju likumiem.

Tas tiesa. Tiesāt jau varēja. Ir tikai „maza” starpība abos gadījumos. Zviedrs jau nemaz negribēja palikt Padomijā. Ja Zviedrijā iemaldītos kāda padomju lidmašīna un gribētu atpakaļ — zviedri to laistu, pat nedraudot, ka varētu lidotājus tiesāt. Bet vislabākais nāk beigās. Vasilijš Sosnovskis neesot nekāds politisks bēglis — viņš jau nekad neesot pieprasījis atļauju atstāt Padomju Savienību. Nabaga Vasilijš! Nu kā viņš to neiedomājās?! Būtu palaiduši un izvadījuši ar godu bez kāda nesmukuma. Kļūdījās, balodītis...

—rs

NOST IEDZIMTO VALODU!

Kādā Rīgas slimnīcā š.g. pavasarī ieradies kontrolants, lai pārbaudītu elektrisko ierīču un aparātu drošības noteikumu pildīšanu. Attiecīgajā nodaļā vairums darbinieku vēl joprojām lavieši. Aparāti un ierīces dažādi, daļa vēl no vecu veciem laikiem. Darbības shēmas un drošības noteikumu uzrakstī latviešu valodā.

Kontrolantam, vadītājas dižtautas dēlam, tas ļoti nepaticis un viņš izlicis skaidru tekstu — kas tā par mazošanu ar kautkādu tur latviešu valodu! Uzrakstiem jābūt krievu valodā un — basta! Latviešu darbinieki gan iebilduši, ka viņi latviešu valodu saprot labāk nekā krievu, arī daži krievu darbinieki varot orientēties latviešu valodā. Nekad neesot bijis ne mazāko grūtību drošības noteikumu pildīšanā.

Tas kontrolantu tomēr nav apmierinājis, ļoti rupjā veidā viņš šķendējies par kautkādu tur „samojedu” valodas pilnīgi nevajadzīgu lietošanu.

Latvieši jutušies ļoti sāpināti. Bet kas krievam par to? Tautību jautājums Padomju Savienībā taču ir atrisināts...

Obs.

PĀR VISU ZEMI MĪLA VALDA!

Belgrades konference iesākusies ļoti sekmīgi un brīnišķīgā atmosfērā. Dienvidslavi rekorda ātrumā (11 mēnešos — ko par to saka Padomju Savienības būvēšanas gausuma lielmeistari?) uzbūvējuši īstu kongresa pili. Gādāts par visu, lai delegāti būtu labā omā grūto darbu darot. Visos gaitēnos, piemēram, dienu un nakti skanēšot klusināta mūzika. Bet tas nav nekā, salīdzinot ar to, ko ziņo zviedru „Expressen” līdzstrādnieks. Kad delegāti saņēmuši atslēgas, katrā ailitē bijis arī diskrets papīrītis ar telefona numuru un „šamās” vārdu, lai notes brīdī var piezvanīt. To jau var saukt par servisu!

Korrespondents piebilst, ka gaidāmajā OPEC sanāsmē Stokholmā naftas šeičus diezin vai aprūpēšot tik labi. Taču tiem jau naudas esot diezgan, lai paņemtu līdzī kaut vai visu haremu.

Par Belgrades konferences sekmēm vairs šaubu nav.

SĀPES

Padomju „amatieri” ledushokeja frontē ilgus gadus savākuši labākās medaļas gan Pasaules meistarsacīkstēs, gan olimpiskajās spēlēs. Vienīgi čehi septiņdesmitajos gados spējuši pāris reizes atņemt krieviem zeltu.

Krievu domināncei vairāki iemesli. Vispirms — viņi spēlēja ļoti labu ledushokeju. Otrkārt, tie bija krievi, kas ilgus gadus pretojās kanadiešu prasībai pieļaut PM turnīrā arī kanadiešu īstos profesionāļus. Tas pats skaņ arī ASV, kuŗas labākie spēlētāji spēlēja kanadiešu līgās.

Olimpiskajās spēlēs noteikumi vispārī nepieļauj profesionāļu startu. Tāpēc tur vairs nēstartē pat zviedri (būtu skaitāmi par tādiem kā ceturtdaļprofesionāļiem). Krieviem un čehiem šādu „sirdsapziņas pārmetumu” nav. Tādēļ lielīšanās ar olimpiskiem lauriem turpināsies.

Tā kā kanadiešus uz visiem laikiem no internacionālā ledushokeja atturēt tomēr nebija cerību, tad sadarbība atsākās ar pāris turnīriem, kur bija atļauts spēlēt visiem. 1975. gadā kanadieši uzvarēja vispirms seriļas turnīrā krievus un pag. rudenī notika ilgī gaidītais „mītiņš” — Canada cup — uz laukuma visi labākie! Vienaļga, amatieris vai profs! Arī zviedriem Kanadā ir pāri par desmit spēlētāju. Sešu valstu sacensībā uzvarēja Kanada, finālā pieveicot čehus. Kur tad krievi? Tie līdz finālam netika. Bet pakalduŗtiņas atrunām bija atstātas — nebija līdzī vairāku labāko spēlētāju un galvenais gada notikums jau būšot PM Vīnē aprīlī! Tā kā tanī laikā Kanadā notiek profesionāļu līgu beigu spēles, tad bija skaidrs, ka neviena no labākajiem kanadiešiem Vīnē nebūs.

Tā arī notika. Ceļš uz uzvaru bija tā kā palīdzināts. Bet vai krievi uzvarēja? Nē, palika trešie, aiz Čehoslovākijas un Zviedrijas! Zaudēja vienu reizi čehiem un abas zviedriem. Viss izšķīrās pēdējā dienā, kad Kanada sagrāva Čehoslovākiju un krieviem galīgai uzvarai vajadzēja tikai — uzvarēt zviedrus pēdējā turnīra spēlē. Taču notika pretējais — vāks atkal, sportistu valodā runājot. Krievi gan mēģināja turēt godīga zaudētāja ģīmi, bet ar viduvējām sekmēm. Zviedru laikraksti atzīmēja, ka pāris krievu spēlētāju pat neatnākuši uz noslēguma banketu (Vai disciplīna sākot šķobīties arī tur...?)

Rīgas „Sports” rūgto kumosu rij varonīgi, bet dažreiz tomēr aizspriežas. Lai rādītu, cik krievus visi tomēr „mīl” un cik visi kārij pēc medaļām (tā sakot, mērojot pēc sava ģīmja) saldi aprakstīja, kā kanadieši zviedru — krievu spēlē cieši „turējuši roku” par krievu uzvaru, jo tā dotu kanadiešiem bronzas medaļas. Zviedriem uzvarot, kanadieši palīktu ceturta vietā. Bet visas pasaules sporta prese rakstīja pretējo — kanadiešiem kautkādas

tur bronzas medaļas galīgi neinteresē Kautko dod tikai uzvara, par to spēlē! Zemākos klunkurus var paturēt citi. Tāda nu ir mentalitāte „there over”; labi vai slikti, par to var diskutēt. Bet Rīgas „Sportā” safantazētās blēņas to negroza.

15. maija numurā atrodam šādas vēŗ nemamas rindiņas: „Katrā ziņā apmierināti var justies ČSR hokejisti, kuŗi otro gadu pēc kārtas saņēmuši pasaules čempionu zelta medaļas. Medaļas, kuŗas viņiem praktiski pasniedza PSRS izlase, nēspēdama pēdējā mačā pārvarēt „Tre Kronor” vienības pretestību.” Jauki, vai nē? Iedevām socialistiskajiem brālīšiem zelta medālišus...

Bet vai vairāk taisnības nav konstatējumā, ka čehu labā vairāk izdarīja zviedri, kas otro reizi pēc kārtas turnīrā uzvarēja krievus (5:1 un 3:1)? Labprātīgi jau nu krievi uz muguras nelīkās. Un kādās zvaigznēs tad ir rakstīts, ka krieviem bija jāuzvar?

Jā, jā — zaudēt ir grūti...

Un vainīgais jāatrod. Par tādu parasti kļūst neveiksmīnieku treneris. Tā arī šoreiz — Kulagins prom, viņa vietā Tichonovs no Rīgas „Dinamo”.

Tā vien līekas, ka krievus piemeklēs paaudžu maiņas slimība. Vecie lauvas zaudē formu ātrāk nekā jaunie īsti uzasiņā nagus. Šogad redzama tikai viena pirmā lieluma zvaigzne — rīdzinieks Helmut Balderis, ko žurnālisti atzina par visa turnīra labāko uzbrucēju. Citu latviešu, kas tuvākā laikā varētu aizvirzīties līdz izlasei, nav. Rīgas „Dinamo” ir krievu vienība, kuŗā spēlē tikai daži latvieši.

Bet visraksturīgākais nāk tagad: kad ārzemju žurnālisti Vīnē pēc turnīra jau tāja Balderam, vai viņš nedomā par pārcelšanos uz Maskavu, lai varētu spēlēt pašās labākajās krievu vienībās (ACSK parasti ir vairāk nekā puse valstsvienības, tur tad ar ledushokeju noņemas cītīgāk nekā citi ar darbu), tad atbilde bija — nē, es gribu palīkt Rīgā.

Rīgas „Sports” 4.6.77. iespīedis Tichonova asarainu atvadu vēstulī Rīgas sporta publikai un saka cita starpā tā: „Un tagad man pienācis grūts brīdis: es braucu prom no Rīgas. Valsts sporta vadība uzskata par nepieciešamu uzticēt man Padomju Savienības pirmās izlases vecākā trenera pienākumu. Vienlaikus tieku iecelts par ACSK vecāko treneri. Šis lēmums tika pieņemts tāpēc, ka ACSK ir izlases bāzes komanda. Tāpat nolemts pārcelt uz armijas klubu arī Helmutu Balderi. Šādas pārcelšanas mērķis ir izveidot valsts izlasei jaunu triecienmaīņu.

Es zīnu, ka uzbrukuma līdeŗa aiziešana sāpīgi satrauks mūsu hokeja cienītājus. Taču ticiet man, draugi, nē vienmēr iespējams rīkoties tā, kā gribas. Pastāv tāds jēdzīens kā pilsoņa pienākums...” u.t.t. Valsts komanda pārdzīvojot krīzi, esot

runa par padomju sporta prestižu, tāpēc „mūsu personiskās vēlmes tiek atvirzītas otrā plānā.”

Cik vienkārši! Kā šacha kaulīņu tevi ņem un pārceļ — padomju sporta prestiža glābšanai. Urrā, lai dzīvo partija un komūnisms! S

VARAS KALNGALĀ

PSRS Augstākā Padome vienprātīgi, lielā saļasmā, ievēļjusi biedru Leonīdu Iljiču II Brežņevu par priekšsēdi. Līdz ar to Brežņevs arī oficiāli skaitīsies valsts galva. Godīņš un apsveikšana āŗzemju ceļojumos būs par kādu kriptaiņu lielāks nekā līdz šim.

Iljičs II pēc ievēļšanas izteicies, ka būšot jau grūti apvienot abus posteņus — partijas un valsts pirmā vīŗa uzdevumus — bet tautas labums nē griba viņam vienmēr bijusi pirmajā vietā. Ja nu tauta tā gribot, viņš piepūļēšoties. Ideologs Suslovs pastēdzies piebilst, ka tauta to gribot ļoti un kvēli. Visi tiķeni pacēluši rociņas.

Zviedru „Dagens Nyheter” korrespondents gan ziņo, ka kāds veķuks „pampis” un aizmīrsis to izdarīt. Komēdiju noslēģuši liesmaini un kvēli aplausi.

Ko darīs līdzšinējais „prezidents” Podgornījs? Tas kvēļajā mītiņā nav piedalījis, bet nolasīta viņa vēstule ar kvēlu lūgumu atbrīvot no amata. Podgornījs „nolēmis” pensionēties. Kāpēc nē? Varēs uzspēlēt kārtis kopā ar Maļenkovu un Molotovu Ļeņina kalnos.

BLEŽI PIE KAUNA STABA!

Starptautiskā daiļslidošanas savienība diskvalificējusi visus PSRS šīs nozaŗes starptautiskos tiesnešus nēnākamgad neviens padomju tiesnesis nevarēs tiesāt Eiropas un pasaules meistarsacīkstēs!

Tā ir ļļauka seļā, kas sen jau pelnīta un jāsaka atzīnība starptautiskajai savienībai par drosmī šādu lēmumu pieņemot. Pat pavīršam šī sporta veida sacīķšu vērotājam televīzijā uzķrita krievu neķaunība pilnīgi atķlāti dot nepelnīti augstus punktus savējiem un par maz pretinieķiem, t.ī. tādiem, kuŗi konkurēja uz godalgotām vietām. Paskata dēļ vienam otram citam, kuŗš nebija bīstams, iedeva pavairāk. Tas viss tomēr bija tik caurredzams, ka daudzi ļautāja — cik ilgī tā var turpināties, vai sporta veidos, kur punkti jāvērtē un nē var izmēŗit centīmetros vai sekundēs, vis pāri sacīķstes iespēķjamas?

„Punktu ķaŗi” pazīstami arī citās disciplīnās. Šogad, piemēŗam, rumāņi aizbrauca mājās sacīķšu vidū Eiropas meistarsacīķšu izcīņā vingrošanā, kaķ krieviem vienā disciplīnā bija izdevies par uzvarētāju jau izsludināto Komaneči nobīdīt otrajā vietā.

Daiļslidotāji ir pirmie, kas mēģina darīt galu „bodītei”. Krievu vaimanas par kapitālistu neģēļīģajiem izgudrojumiem vēļ nav publicētas. Bet gan jau nāķs. Jēb varbūt krupis tik mazs, ka var mēģināt norīt ķlusībā?

RINDU PARADĪZE

Zviedru avīze „Svenska Dagbladet” maijā ziņoja no Maskavas jaunākos „pētījumus” par rindās stāvēšanu „sociālistiskā” paradīzē: „Jau sen ir tāda sajūta, ka Padomju Savienībai pieder pasaules rekords rindās stāvēšanā. Un nu tas apstiprināts. Kāds Krievijas iedzīvotājs rūpīgi pierakstījis visu dažādās rindās nevajadzīgi nostāvēto laiku un atklājis, ka viņam tiekot nozagta viena darba diena nedēļā.

Pirmdienā viņš stāvējis rindā 1 stundu un 40 minūtes pēc apelsīniem, otrdien vienu stundu, lai atdotu tukšās pudeles, ceturtdien pusstundu pārtiku pērkot, piektdien 50 minūtes, lai samaksātu īri un telefona rēķinu.

Divas reizes šinī nedēļā viņš „žāvējies” pastā, 1,5 st., lai nodotu divas ierakstītas vēstules. Kopā tas ir septiņas ar pus stundas, dažādas sīkākās rindās pastāvēšanas pat līdz neskaitot.

Un tomēr minēto nedēļu nevar vēl saukt par sevišķi grūtu, vai kā citādi speciālu, atzinis krievietis, kuŗa vēstuli publicējusi „Literaturnaja Gazeta”. Nav bijis jāiet uz ķīmisko tīrītavu, ne jāgaida uz televīzijas aparāta labotāju (kuŗš solījies nakt...), ne jāsež pie ārsta. Šādos gadījumos gaŗa gaidīšana obligāta.

Vai visa šī nemītīgā stāvēšana un gaidīšana vajadzīga? Vēstules rakstītājs sašutis domā, ka nē (būs, balodītis, kautko pārpratis... ref.). — Servisu vajagot varēt noorganizēt labāk. Piemēram, pie apelsīnu pārdevējiem: tikai viens vienīgs pārdevējs apkalpoja visu gaŗo rindu, tai pat laikā vairāki citi darbinieki bezdarbīgi un ar ļoti garlaikotiem viepļiem noraudzījās kollēģas darbā.

Tukšās pudeles nododot izrādījās, ka personāls bija nodarbināts ar kāda transporta pārraudzīšanu. Pārtikas veikalā atkal bija tā, ka notika personāla maiņa kasēs un cilvēki bija spiesti kreisēt no vienas rindas uz otru, lai varētu samaksāt un tikt ārā no veikala.

Krievietis savā vēstulē izteicis arī pārsteidzošu domu, ka rindām īstenībā vajadzētu būt izņēmumam, un uzaicinājis atbildīgos „orgānus” kautko darīt bēdīgās organizācijas uzlabošanai, lai tā novērstu mūžīgo rindās stāvēšanu.

Šādas vēstules parādās bieži un reizi pat varēja lasīt, ka padomju cilvēki gadā nostāv rindās 25 miljardi stundu. Tas nozīmē, ka 3 miljoni cilvēku nepārtraukti stāv rindās un gaida, lai varētu kautko nopirkt. Negatīvs pasaules rekords, kuŗu būs grūti sist.”

Kritizēt rindās stāvēšanu un citus šāda veida trūkumus, kuŗi „vēl ir” padomju saimniecībā, ir atļauts. Tas ir itkā kāds ventilis, pa kuŗu mazliet nolaiž sutu. Ar šādiem tekstiem ir pilnas arī Rīgas avīzes, ar nebūšanām „cīnās” arī humora žurnāls „Dadzis” (gauzām maz humora gan tur atrodam). Jo kritika jau ķeŗ tikai mazos

— pārdevējus, veikalvežus, vienu otru vārdā nosauktu sagādes organizāciju, transportu, arī vārdā nosauktas organizācijas, kuŗām „tas viss jānovērš” u.t.t. Bet istos vainīgos — padomju neiespējami

Peresu piemeklēja Palmes liktenis...

(Vēstule no Telavivas)

Brīvības februāŗa numurā es baŗīgi vaicāju: „Vai Rabinu piemeklēs Palmes liktenis un Darba partija 17. maijā vēlēšanās zaudēs?” Diemžēl šis baŗas bija pamatotas. Kaut gan Rabinam „misējās” ar viņa kundzes dolaru kontu kādā Vašingtonas bankā un Izraēlas sociāldemokrātu sarakstā 1. vietā tomēr ierindojās aizsardzības ministrs Šimons Peress, kuŗš tautā daudz populārāks, bija jau par vēlu: Darba partijas prestiŗis bija pārāk stipri iedragāts jau kopš pērnā rudens, un 17. maija vēlēšanās šo partiju piemeklēja Palmes partijas liktenis, turklāt vēl daudz sāpīgākā veidā.

Darba partija kopā ar savu mazo sabiedroto — kreiso cionistu partiju MAPAM — saņēma šoreiz tikai 24,6% balsu, kamēr 1973. gada beigās par šo bloku bija nodoti 39,6%.

Trieciens bija tiešām spēcīgs. Ieguvēja šajās vēlēšanās bija labējā nacionālistiskā opozīcija — Likuda bloks, neraugoties uz to, ka par šo bloku nodoto balsu skaits procentuāli pieauga tikai nedaudz: 1973. gadā — 30,2%, 1977. gadā — 33,4% (un vēl 1,9% par kādu „sabiedroto” grupu).

Nelaieme mums, Izraēlas sociāldemokrātiem, bija tā, ka ļoti daudzi vēlētāji, kas 1977. gadā balsoja par Darba partiju, šoreiz nolēma „sodīt” to par izkurtēšanu, pasivītāti un „savas sejas zaudēšanu” un balsot par jauno, nesen nodibināto „tehnokrātu un profesoru partiju” — t.s. Demokrātisko kustību. Par šo partiju, kuŗas pusē „pārbēga” vairāki vīlušies Darba partijas izcili darbinieki (Latvijas izcelsmes ģenerālis A. Jarivs u.c.), balsoja 11,6 procenti vēlētāju.

Tātad tā bija ne tik daudz „nacionālās opozīcijas” uzvara, cik Darba partijas sakāve. Pirmo reizi Izraēlas 29 gadu pastāvēšanas laikā sociāldemokrāti tagad atstumti no valsts „stūres”.

Neko darīt, demokrātija! Varbūt nokļūšana opozīcijā atveseļos darba partiju, liks tai uzņemt tiešākus un ciešākus kontaktus gan ar jauno paaudzi, gan ar 1973. gada „oktobra kaŗa” veterāniem, gan ar lietišķajiem pragmatīkiem — „rietumniekiem”, gan ar sarūgtinātajiem austrumu izcelsmes „neveiksminiekiem” — vārdu sakot, ar tām iedzīvotāju grupām, kas 17. maija vēlēšanās novērsās no apsūbējušās sociāldemokrātu „gvardēs”...

kroplo un pret veselā saprāta principiem uzbūvēto saimniecisko sistēmu, kā arī īstenos noteicējus un „gudros no austrumiem”, t.i. partiju nekāda kritika nedrīkst aizkart. Līdz ar to rezultāts skaidrs — nekas nemainīsies. —rs

Par ko balsoja iecelotāji no Latvijas?

Precīzi jau to nevar pateikt. Acīmredzot daudzi no vecākās paaudzes inteliģentajiem imigrantiem nodeva savas balsis Demokrātiskajai kustībai, daudzi jaunieši — Likudam, par kuŗu balsoja arī tie no vecajiem, kas savā jaunībā, „15. maija Latvijā”, sastāvēja nacionālo cionistu-revizionistu organizācijā, kuŗas tradīciju garā tagad Likuda bloku vada Menachems Begins.

Tai brīdī, kad tiek rakstītas šīs rindīņas, viņš ne bez grūtībām mēģina sastādīt... nē, ne jau valdību, bet vismaz valdības koalīciju.

Begins ir dogmatisks nacionālists, bet viņš reizē ir arī godprātīgs demokrats. Viņš netiecas ieviest „autoritāro iekārtu”, viņš nav nekāds Ulmanis. Drīzāk gan viņu varētu salīdzināt, ja nu ņemam Saeimas laikus, ar Arv. Bergu.

Negribu te izteikt kādas prognozes, jo kamēr šīs rindīņas parādīsies „Brīvības” slejās, daudz kas var mainīties gen Jeruzālem, gan Vašingtonā, kur Dž. Kārters cieši apņēmis „regulēt” un „neregulēt” Tuvo Austrumu konfliktu pēc sava prāta — vai lūzt vai plīst, vai mums tas patiek vai nē.

Man personīgi gan liekas, ka Šimons Peress mūsu valsts intereses Vašingtonā būtu spējis aizstāvēt prasmīgāk nekā tagadējie Izraēlas līderi. Bet neko darīt — vēlētāju vairākums viņam savu uzticību liedza.

„Brīvības” korespondents Izraēlā
Franks Gordons

KOMŪNISTU NEVEIKSME SPĀNIJĀ

Gadu pēc Franko nāves jau Spānijā notiek brīvas vēlēšanas! Attīstības ceļā uz demokrātiju, kas vēl tikai sācies, bijusi necerēti ātra. Jāapbrīno spāņu miers un atbildības sajūta. Vēlēšanās redzami divi uzvarētāji: pašreizējā ministru prezidenta A. Suaresa vadītā centra ūnija un sociālistu partija F. Gonzalesa vadībā. Suaresa ūnija, kas nav viena partija, bet daudzu grupu kopējs bloks, ieguva 350 galvu lielajā parlamentā 168 vietas (48%), sociālisti — 116 vietas (33%). Šie rezultāti bija sagaidāmi un nav nekāds pārsteigums.

M. Fragas konservatīvā tautas ūnija un S. Carillo komunisti ieguva pa 19 vietām (5,4%). Ar gandarijumu jāatzīmē Franko režīma palieku galīgā neveiksme. Faļangistu organizācija ieguva tikai dažas promiles balsu, un tas pēc 40 gadu atra-

Dižtautas vadībā

Viens no Padomju Latvijas avižu galvenajiem nodarbes veidiem ir mūžīgā „plānu graužšana”. Vispirms plānus „noformē”, ar lielām urravām pieņem un apsolās izpildīt — pirms laika, ar uzviju, kaujinieciski, triecienveidā, par godu partijai un dažādiem revolūcijas svētkiem.

Ar plānu izpildi veicas jau vājāk. Nākamais posms ir atskaites, ap kuřām atkal raujas milzīgs sliņķu un liekēžu bars. Bet šīs atskaites dažreiz atklāj, kas tad ir uzņēmumu vadītāji un īstie noteicēji. To skaidri parāda sekojošie dati par plānu izpildi (resp. lielākoties neizpildi) dažos uzņēmumos.

Laika posms — 1976. gada pirmie deviņi mēneši. Avoti: LPSR laikraksti „Rīga Balss”, „Cīņa” u.c. Minēti 11 uzņēmumi, no tiem plānu izpildījuši 4, neveiksmīgi darbojušies 7.

Katram uzņēmumam uzdoti trīs atbildīgo posteņu ieņēmēju vārdi: uzņēmuma

šānās varas kalngalā un nemitīgās tautas vienības sludināšanas, parādēm un lētiem aplausiem Franko laikā!

Zviedru kreisulu pārpilnais radio un televīzija mēnešiem nodarbojās galvenokārt ar komunistu mitiņu aprakstīšanu un rādīšanu, itkā tā būtu kāda galvenā opozīcijas partija labajam spārnam. Arī vēl pēc smagās sakāves, jo vēlēšanu rezultāti nav nekas cits, reportieži mēģina dažādi locīties, sakot, ka komunisti „gan nav ieguvuši gluži to, kas cerēts”, bet tomēr panākuši galveno — iespēju brīvi darboties. Nelīdzēja arī spāņu komunistu usvērti demonstrēt no Maskavas neatkarīgā — eirokomunistiskā līnijā. Spāņu tauta vēlēšanās komunistus padarīja par nenozīmīgu faktoru. Šinī ziņā redzama līdzība ar Portugāli, lai gan tur komunistiem no sākuma pēc diktatūras krišanas ar dažādām manipulācijām (un arī krievu atbalstu) bija izdevies dziļi iefiltrēties jaunās demokrātiskās valsts vadībā un armijā.

Spānija sturpmākam ceļam jāseko ar lielu interesi. Arī Katalonijas un basku separātisti guvuši panākumus. Arī te vajadzīga liela atbildības sajūta, lai apstākļi neiegrieztos tā, ka armijai un reakcionāriem spēkiem rodas iemesls varas lietošanai. Ka nākamai Spānijai ar kataloņu un basku prasībām būs jāreķinās, liekas skaidrs. Prasības pēc autonomijas nav liedzamas nevienai tautai, jo tās saskan ar cilvēku tiesību un brīvības jēdzieniem.

„Brīvība” vienmēr konsekventi noraidījuši visas diktatūras, nepiekrītot tiem (arī latviešiem), kas tajās saskatīja aizsardzības valni pret komūnismu. Uz demokrātijas ceļa atgriezušās Grieķija, Portugāle, Spānija. Diktatūras un cilvēka tiesību apspiešana Eiropā šodien ir vispirmā kārtā krievu komūnisma monopols. Bet arī tas tiks salauzts!

direktors, partijas organizācijas sekretārs, arodkomitejas priekšsēdētājs.

„Augstus produkcijas ražošanas pieauguma tempus” uzrādījuši uzņēmumi:

Rīgas elektropuldžu rūpnīca, attiecīgie vadītāji (augstāk minētā secībā): B. Slobins, V. Gošeņins, G. Uļņirovs.

Eksperimentālā mechanizācijas līdzekļu rūpnīca — N. Čikalovs, M. Isajeva, V. Ļermontovs.

Rīgas eksperimentālā tehnoloģisko rīku rūpnīca — I. Demšajevs, V. Savčenkovs, J. Suvi.

Mangaļu kuģu remontu rūpnīca — A. Sļesarevs, I. Jefimovs, A. Sergejevs.

Uzņēmumi, kas nav izpildījuši deviņu mēnešu plānu:

Speciālizētā tērauda konstrukciju rūpnīca — A. Andrejevs, A. Karpuks, P. Lavrovs.

Cementa un šifera rūpnīca — V. Pareckis, V. Sīriņa, A. Juročkina.

Rīgas gulšņu sūcinātava — J. Celms, B. Matvejevs, A. Parfenovs.

Ražošanas apvienība „Darba spars” — A. Gajevs, A. Korjako, V. Aleksejevs.

Ražošanas apvienība „Siluets” — T. Pavloviča, V. Javkina, J. Zabotina.

Ķīmiskās krāsošanas fabr. „Zvaigzne” — V. Fokins, R. Kadjanova, L. Loseviča.

Ražošanas apvienība „Vilnis” — O. Kuzņecova, M. Supruņenko, A. Holstiņina.

Komplekts ir fantastisks! No 33 vārdiem viens, augstākais divi, latviešu. Un šie uzņēmumi nav nekāds izņēmums, tāpat ir visur. Krievi sarāpušies visos vadītājos poteņos un „cīnās par sociālismu”. Publikāciju nolūks, protams, uzslavēt veiksmīgo un zināmā mērā kaunināt neveiksmīgiekus. Bet katram, kas kaut tikai nedaudz pazīst padomju saimniecību, ir galīgi skaidrs, ka „vainīgie” uz to „klapē ar ausīm”. Bieži jau ar vārdā minētā rūpnīca nemaz nav vainīga, ka nevar izpildīt plānu; ko iesāksi, ja citas nepiesūta apsolītos materiālus?

Taču tā vietā, lai grozītu visu šķībo sistēmu, padomju „eksperti” un avižnieki izlīdzas ar tīri neiedomājami tukšiem formulējumiem un uzmodinājumiem, piemēram: „Augstus ražošanas pieauguma tempus nodrošina nemitīgs darba ražīguma kāpinājums. Ir kolektīvi, kam samērā augsti produkcijas izlaides pieauguma tempi kas sasniegti, kāpinot darba ražīgumu”. Tas viss taču neizsaka itin neko! Daudzos uzņēmumos neestrādājot pietiekami „spriegi”, nepildot valsts plānu un kooperētās (!) līgumsaistības. Deviņu mēnešu produkcijas realizācijas plānu Rīgā nav izpildījuši 17 uzņēmumu. Tie palikuši parādā produkciju gandrīz par 6 miljoniem rubļu. Sevišķi slikti strādājot jau augstāk minētā speciālizēto tērauda konstrukciju rūpnīca — deviņu mēnešu plāns izpildīts par 90,2%, bet septembra plāns — par 73%.

Re Vells

MOSU TRADICIJAS

Bij kařakalps reiz Œeizaram,
Es kalpam klāt par kalpu —
— Dievs, sargi Œeizaru!

Tad Œeņinam vēl izdarīgs,
Tāds mudīgs — tik uz Œtikiem:
— Par darbu, par maizi, par tautas
brīvību!

Nu gaisā glāzes pasviežam:
— Ai, mīlam divas zemes —
— Dievs, sargi Karalieni!

Vai nemīlam vairs Œeizaru,
Vai nemīlam vairs Œeņinu —
Bet tik to Karalieni?

Bij kařakalps reiz Œeizaram,
— Es kalpam klāt — par kalpu!
Urrā!

Tādi paši rādītāji esot daudzām citām rūpnīcām. Uzkrīt tas, ka tieši septembrī atpalcība milzīgi pieaugusi.

Pārlietu daudz esot arī tādu kolektīvu, kur salīdzinājumā ar pag. gada attiecīgo laiku produkcija pat ievērojami samazinājusies. Samazinājusies arī tautas patēriņa preču izlaide. 1976. gada pirmajos deviņos mēnešos nav piegādātas preces vairāku miljonu rubļu vērtībā.

Neesot izpildīts arī peļņas plāns un preču produkcijas pašizmaksas samazināšanas plāns. 39 uzņēmumi nav tikuši galā ar šo uzdevumu. Tieši otrādi; par ievērojamām summām preču produkcijas sadārdzinājumus pielāvuši: fabrika „Rīgas adītājs”, ražošanas apv. „Pirmais Maijs”, rūpnīca „Sarkanā zvaigzne”, Latvijas finieru ražošanas apvienība, vagonu rūpnīca un citi uzņēmumi.

Komentāros parādās arī atzinumi, ka „slimības ir tās pašas vecās, kas gadu no gada atkārtojas. Iedzīvotāju apkalpošanas uzņēmumos zema apkalpošanas kultūra, vēl nav pilnībā apgūtas ražošanas jaudas, lieli ir ražošanas zudumi.” Citiem vārdiem — nemākulība un zagšana strādā roku rokā.

Un pēc visu nebūšanu uzskaitīšanas — pieņem „attiecīgus” lēmumus, kā darbu uzlabot. Tikai nekas nelabojas un daudzās saimniecības nozares Latvijā arvien vairāk slīgst darba neefektivitātes purvā. Dižtautas iesūtīto „speciālistu” vadībā.

BEZ NACIONĀLIEM KAROGIEM!

Baltijas institūta jaunā valde nolēma „līdzekļu trūkuma (Sic:) dēļ” savu 4. zinātnisko konferenci vairs neatklāt, izliekot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas karogus! Šāda rīcība radīja nemieru Stokholmas baltiešu sabiedrībā, kas pamatoti uzskata to par nosodamu piekāpību Padomju Savienībai. No nacionālpolitiskā viedokļa karogu neizlikšana, ko Stokholmas komūna bija gatava izdarīt, uzskatāma par nosodāmu atkāpšanos no agrākās Baltijas institūta skaidrās līnijas. Atliek nožēlot, ka arī jaunās valdes latviešu locekļi piekrituši šim nepareizajam lēmumam.

Meklējiet rakstos un serijs . . .

Belgrades konferencei tuvojoties, LPSR tieslietu ministrs Jānis Dzenītis izkalis lielāku apcerējumu — „Personas tiesību neaizskaramību sargā padomju likumi”, kas publicēts šā gada „Zvoigznes” 6. numurā (arī DzB, nr 14). Viņš jautā: „Vai cilvēku mūsu valstī var sodīt par politpārliecību?” un tūlīt paskaidro: „*Padomju krimināltiesībās pat nav jēdziena kā politnoziedzumi.*”

Tāpēc aplami un muļķīgi rīkojas tie cilvēki, kas Rietumos brēkā par kaut kādiem „politieslodzītiem” Padsavienībā. Tādu tur nav un nemaz nevar būt, jo neviens normāls un godīgs padcilvēks nedomā un negrib kritizēt vispragresīvāko un vishumānāko sabiedrisko iekārtu pasaulē. Ja nu tomēr atrodas ļaudis, kas tā kaut ko mēģina darīt, tad tie ir vai nu galīgi noziedzīgi elementi, vai arī ārprātīgi cilvēki. Un noziedzniekus, kā zināms, liek cietumos un labošanas nometnēs, bet nojukušos ārstē attiecīgās slimnīcās.

Lieta tāpat pilnīgi skaidra, bet tad pienāca Kindzulis un piebilda: „Tikai liecinieki piedzēruši.”

Ministrs Dzenītis tajā pašā rakstā nāk arī ar šādu sensacionālu apgalvojumu:

„Arī pilsoņu (t.i. padpilsoņu) dzīvokļu neaizskaramību un *korespondences noslēpumu* sargā likums.”

Piebilde: mums būtu vieglāk tam ticēt, ja patriotiskie organi, kas „studē” mūsu saraksti ar piederīgiem un paziņām dzimtenē, vēstuļu aizlīmēšanai izbeigtu lietot to ārkārtīgi *prasto dzelteno klisteri* un turklāt vēl tik bagātīgās devās (dažkārt vēstule ir salīpināta kopā ar aploksni). Vai tad kvalitātes un efektivitātes piecgades mudes un norādes uz „organiem” neattiecas?

Arī grūtos apspiestības laikos latvieši vienmēr ir saglabājuši spēju smīnēt un zobgāloties par dažādu varmāku un izdzinēju blēdīgajām izdarībām. Izrādās, ka Latrepublikas darbaļaudis šodien ņirgājas par t.s. *dokumentālajām filmām*, kurās attēloti dažādi „pirmindnieki”, „darbuzinātāji” un „socdarba varoņi”. To nesen aprādījis Rīgas celtniecības tresta partkoma sekretārs Guntis Tomsons (LuM, nr 15). Viņš raksta: „Nereti rodas dokumentālas filmas, kurās strādnieki danco pēc scenārija stabules, runā tā, kā no viņiem gaida, nevis tā, kā patiesi domā. Šī samākslotība vēlāk izraisa smaidu gan pašā cilvēkā, kas iekļuvis šādā situācijā ne jau savas vainas dēļ, gan darba biedros, kas parauj uz zoba kadrā iekļuvošu Jāni vai Pēteri.”

Piezīmēsim, ka šo negribēto humoru dažkārt mēdz demonstrēt arī filmu izrādēs „tautiešiem bez dzimtenes” cerībā, ka viņi būs dumjāki par dzimtenes darbaļaudim.

Dzejnieks Arvīds Skalbe pastāsta (LuM, nr 15) par veltīgiem mēģinājumiem cik necik apdēstīt un izdaiļot jaunceltņu rajonus Rīgā (šai gadījumā Āgenskalnā). Kad ar lielām pūlēm kaut kas paveikts, tad ierodoties „ļaudis no malas” un visu nopostot (izceļot no zemes pat betonētus solu balstus). Un viņš saka:

— Brīžiem gribas bēgt laukā no Rīgas, kad redzi lielo „ziedmīlestību”, kas noplēš kokiem mizu, kā saka, no galvas līdz papēžiem. . . .

Bet uz kuriem kultūrāls padomju cilvēks lai bēg? Arvīda kolēģa Viktors Līvzemnieks rezignēti jautā (un atbild):

Kāda tu esi, mana varen plašā un dzimtā?

— — — — —
Tie paši dubļi vai putekļi, tie paši zābaki.

Viss redzēts, viss pazīts.

U. Gērmaņa raksts „Demorālizācijas lamatās”, kur aprakstīta sadzīviskā pagrimšana Padsavienībā un analizēti šī procesa cēloņi, ir pamudinājis ekskluzīvo (padomju darbaļaudīm nepieejamo) avīzi „Atziņas un Pādomas” savā šī gada 1. numurā nākt ar repuliku (sakarā ar Dr. U.J. agrākām piebildēm avīzes nosaukums tagad iespēsts ar lielo „A” un „P”). Tā kā Gērmaņa rakstu nav iespējams atspēkot ar faktiska materiāla palīdzību, tad anonīmas replikas sacerētājs bijis spiests izlīdzēties ar tukšu izrunāšanu par „acīgā un apķērīgā” Uģa (U.G.) medniekstānieka fantāziju”.

Nelaimīgā kārtā taj pašā laikā (aprīļa trešajā nedēļā) pimsekretārs A. Voss uzstājās ar plašu referātu par republikas partorganizācijas uzdevumiem socrevolūcijas jubilejas gadā (LuM, nr 16), par jaunu apliecinādams visu to, kas bija teikts minētajā Gērmaņa rakstā. Pirmsekretārs norādīja, ka jāpastiprina darbaļaužu tikumiskā audzināšana un darbuzināšana, nemitīgi jācinās par modrību darba kolektīvos, jā rūpējas par likumības ieviešanu un sabiedriskās tiesiskās kārtības nostiprināšanu, un īpaša uzmanība jāpievērš darbam nepilngadīgo vidū, kur vērojama novirze no soctikumības normām, nedisciplinētība, izlaidība, patērētāju attieksme pret dzīvi, tiesiskās kārtības pārkāpumi u.t.t.

To lasot, varētu gandrīz domāt, ka pirmsekretārs ir ietekmējies no Gērmaņa „medniekstāstiem”. Taču Dr. U.J. šādai varbūtībai negribētu ticēt un jādodomā, ka tam netic arī „Atziņu un Pādomu” redakcija. Rūgtās dzīves īstenības kailo faktu priekšā tādēļ tik nevarīga un komiska izklausās aģitpropa šļuspstēšana. Tāpēc tainsnība ir Jerumam Osvejāam, kas saka (Latgolas Bolss, 17.4.76.):

Velti cer apmōtais cilvēks,
ka Belcebuls, lileigais pasaļa princis,
spēj radeit gaismu nu tumsas
un reitu nu nakts.

Kādas dziesmas dziedās šogad Dziesmu svētkos Rīgā, to pastāsta svētku orgkomitejas priekšsēdis, Mīnpadomes vicepriekšsēdis Viktors Krūmiņš un svētku stāba priekšnieks, kultministra vietnieks Ilmārs Puteklis (LuM, nr 18):

„Repertuārā liela vieta ierādīta patriotiskām dziesmām — *par Ļeņinu, par Dzimteni (PSRS)* — tām ir internacionāls raksturs. . . .”

Vecajos krievu laikos pietika, ja iedzimtie tādās reizēs nodziedāja „Dievs, sargi ķezaru”, bet pēc tam varēja dziedāt paši savas dziesmiņas. Jaunajos krievu laikos sarkanie cari un „mātuška” jās lavē vienā laidā. Taču mums par to neklājas bēdāties. Andrievs Ezergailis tālajā Amerikā ir izpētījis, ka „*latviešu atjaunošanās (Latvijā) notiek simbiozē ar krieviem*” (Laiks, n r42). Un iepriekš minētais jau ir tikai viens no šīs simbiozes daudzveidīgajiem izpaudumiem. Tāpēc —

Kodīsim atziņu riekstā,
Māte mana, smietā!
Kāpēc uz okupāciju
skatīties odiozi?
Sauksim to turpmāk
par simbiozi,
Par simbiotisko atjaunošanas
kustību —
Latyšskoje dviženije
un lustību!

Pēc šīs optimistiskās atziņas būtu laiks teikt kādu paškritisku vārdu par dažām valodas dīvainībām mūsu presē. A. Klimanis „Latvijā” (nr. 15) pirmajā lappusē raksta, ka „*jāizved*” jaunatnes sacensības rakstu darbos. . . .”

Kāpēc un no kurienes tad nu šīs sacensības jāizved? Vai tad tās būtu kaut kur noklīdušas, vai kādā purvā iegrimušas? Vai nevarētu šādas sacensības gluži vienkārši sarīkot vai noorganizēt?

Šķirstot mūsu laikrakstus, līdz apnikumam jālasa, ka dažādās apspriedēs un sanāksmēs „tika *pacelts*” jautājums, „delegāts N.N. *pacēla*” jautājumu”, „debatēs *pacēlās*” jautājums” u. tml.

Kur tad šie jautājumi bija nokrituši? Varbūt uz ielas, uz grīdas vai zem galda? Vai tad nepietiktu ar to, ka „kāds delegāts jautāja”, vai „ierosināja apspriest jautājumu”?

Latvijā agrāk šād tad mēdza lietot izteicienu „*piešūt cīķeļi*” resp. „piešūt bārdu”, t.i. piemānīt, apkrāpt. Rūdolfs Kronbergs, runādams par agrākiem laikiem, stāsta „Latvijā” (nr 16), ka toreiz esot rīkotas „*cīķeļu braukšanas sacīkstes*”. Par tādām nekad nebijām dzirdējuši. Bet var-

būt rakstā ieviesusies drukas kļūda, un Rūdis īstenībā ir domājis „*ciķeļu raušanas sacīkstes*”, jo tā kā ciķeļi var piešūt, tad to taču var arī noraut (t.i. atklāt krāpšanu, atmasket). Ko šai lietā saka autors un red.?

*

Zināms skaits cilvēku cieš no organiskskaites, ko mēdz dēvēt par „vārdu akumu”. Viņi nespēj pareizi saburtot vārdus un teikumus, un tāpēc viņi bieži vien izlasa rakstos dīvainas lietas. Savu kaiti neapzinādami, šādi cilvēki dažkārt apgrūtināta citus laudis, stāstīdami tiem visādus „brīnumus”. Ar to nodarbojas arī cītīgais lasītāju vēstuļu rakstītājs Vanagu Kārlis (kas šajās nodarbībās daudz neko neatpaliek no leģendārā Arnolda Ruņģa). Nesen „Laikā” (nr 40) viņš apgalvo, ka B. Kalniņš, viesodamies Izraēlā, saticies ar saviem vecajiem cīņas biedriem no SSS un uzsaucis — *Cīņai sveiks!* (Un tas Vanagu Kārlim nepatīk.)

Taču Strādnieku sporta savienība nelietoja šādu sveiksmi, bet gan „*Brīvi sveiks!*” Kā tas redzams no B. Kalniņa raksta, ar šo sveicienu viņš arī ticis sagaidīts Izraēlā, un viesošanās laikā nekāds „Cīņai sveiks!” tur nav atskanējis (piezīmēsim, ka tas bija pārkonkrustiešu sveiciens).

Tātad — „Brīvi sveiks, Vanagu Kārlī un beidz reiz pūst pilītes!”

*

Ildze Kronta apskata romānu un garo stāstu ražu Latrepublikā 1976. gadā (LuM, nr 19). Viņa konstatē:

— Septiņdesmit sestajā nav darbu, kas būtu augstākā virsotne atsevišķa rakstnieka biografijā vai t.s. posma darbs visā literārajā procesā... Augstākais kritērijs — dzīves patiesība. Bet tā patiesība, kas atklājas, piemēram Bela vai Plotnieka darbos, *pievērš pie skaistu dekorāciju pasaulēm*. —

Piebildīsim, ka šāda veida kultstrādniekiem kāds revpoēts savā laikā lika teikt (grēksūdzes brīdī):

Jā, patiešām, es vēl nopelnu maizi

      pats sev.

Taču ticiet tas ir gadījums tikai. Nekas No visa, ko daru, man nedod tiesības Pilnu vēderu pieēsties.

Un tomēr es ēdu un dzeru

(un mācu literātūru

trimdas jauniešiem

rikotos kursus).

Tiešām es dzīvoju bēdīgos laikos.

*

Tautietis J. Bērziņš „Austrālijas Latvieša” slejās (6.5.77.) ir nobažījies par to audzināšanu, kas notikusi nesenaļos jaunatnes kursos Zviedrijā, jo tur starp izraudzītajiem lektoriem „trūcis mūsu dzejnieka-ļeģionāra Andreja Eglīša vārda”. Tā kā lektoru vidū bijis Bruno Kalniņš, tad J. Bērziņam radušās aizdomas, vai tikai kursos nav notikusi kaut kāda „*sīseņu politiska audzināšana*”. Viņš raksta: „Es

domāju, ka sīseņu laiki sen ir cauri un ka jaunatni jā sagatavo nopietnākam darbam...”

Taču ja Bērziņš labāk pārzinātu objektīvās likumsakarības, tad viņš būtu spiests atzīt, ka kursu organizētāji šoreiz ir rīkojušies ar gudru apdomu, lektoros izraudzīdami tieši tā, lai kursos pārsvaru negūtu „*sīseniskais elements*”. Nav jau nekāds noslēpums, ka dzejnieks-ļeģionārs savā laikā bija aktīvs „sīsenis” kādā no SSS Rīgas nodaļām. Tāpēc rīkotāji lektoru grupā pieaicināja tikai vienu bij. „sīseni”.

*

Cilvēks, kar reiz sācis krāpties un mānīties, dažkārt tā pierod pie šādām izdarībām, ka viņš nemaz citādi nespēj dzīvot un rīkoties. Viņš melo un mānās, tā sakot, pašas mānīšanās dēļ pat tad, kad nav ne mazāko cerību uz kaut kādiem panākumiem un ieguvumiem.

Kopš Staļina tētiņa laikiem obligātos blēņu darbos ir iedīdīti visi padvēsturnieki, kas nodarbojas ar gudrās partijas un revkustības likteņgaitām. Kaut arī lielinieku partijai nebija nekādas nozīmes Krievijas 1917. gada februāra (marta) revolūcijā, vispārējās blēdīšanās ietvaros, tagad tiek atkal un atkal apgalvots, ka šī revolūcija sākusies pēc lielinieku ierosinājuma un viņu iniciatīvā.

Padomju lektoriem un referentiem domātā rakstā (PLK, nr 2, 80. lpp.) lasām: „1917. gada 8. martā (pēc v.st. 23. febr.) Petrogradas strādnieku demonstrācijā, kas sākās pēc *boļševiku ierosinājuma*, piedalījās tūkstošiem sieviešu utt.”

Raksta autors gan nemin, kā šos „ierosinātājus” sauca, bet var jau būt, ka ar laiku tiks sadomāti arī šo „ierosinātāju” vārdi un tēvavārdi. Divdesmitajos gados, kad laudis 1917. gada revolūcijas notikumus vēl ļoti atcerējās un kad blēdīšanās vēl nebija kļuvusi par amatu, NN. *Popova* „Vissavienības Komunistiskās (lielinieku) partijas vēstures apskatā” (latv. val. izd. „Prometejs”, Maskavā 1928) par šīm norisēm lasāms:

— Patvaldības gāšana sastapa mūsu organizāciju lielā mērā izārdītu, ar savu vadošo centru nesaistītu... Kad uzliesmoja revolūcija, mūsu partijas stāvoklis bija nesalīdzināmi sliktāks par mazinieku un eseru stāvokli, kuŗu organizācijas netika tik stipri vajātas līdz revolūcijai. *Pirmās Februāra revolūcijas dienās partijai vārda pilnā nozīmē trūka spēku priekš nekavējoša patijas daba izveidošanas...* Pat partijas centrālorģans „Pravda”, kas iznāca Pēterpilī, 1917. gada 18. (5.) martā, puda virzienu, kas nesaskanēja ar uzskatiem, kuŗus aizstāvēja biedri Ļeņins, Zinavjevs, Bucharins un citi ārzemēs... Patiesībā nebija lielas principiālas starpības starp lieliniekiem un maziniekiem internacionālistiem... (224.—226. lpp.). —

Vai nav fantastiski, ka proletvalsts jaunības laikos dīkstēja teikt vienu otru

patiesu un vēstures avotos pamatotu vārdu! Biedri, skaists bij tas jaunības laiks! Un tagad? Jevgeņijs Jevtušenko nopūšas un saka:

Karogs pārvēršas lupatā lētā,
nav vairs ticības citiem un sev.

Sai vietā savu seriļu beidz vēstures spožais starmetis

Dr. Ulafs Jāņsons

„VARA UN APSPIESANA NEDOD BRIVIBU”

— Miers un brīvība nav sasniedzami ar brutālītāti un apspiešanu. Ar šiem vārdiem vecais anarķists-sindikālists A. Sošijs (Augustin Souchy) norobežojas no uzskata, ka revolūcija ar varas līdzekļiem varētu sasniegt sprastus ideālos mērķus. — Padomju Savienībā tāda veida revolūcija notika priekš 60 gadiem. Nekāda sociālisma tur joprojām nav.

Sošijs sevi uzskata par pasaules pilsoni, viņš savām acīm redzējis lielāko daļu šī gadsimta revolūciju, redzējis arī Ļeņinu Maskavā. Pag. gada oktobrī viņš bija Zviedrijā, intervija bija laikrakstā „Dagens Nyheter”, drīz iznāks viņa memuāri.

Sošijs joprojām uzskata sevi par sociālistu un saka: „Sociālisma idejas dzima priekš simt gadiem. Kas noticis pēc tam? Varēja domāt, ka simt gadu laikā tās būs realizētas. Protams, Marksas tezes par valsts sociālismu mēģināts iedzīvināt, piem., Pad. Savienībā. Bet nekas nav sasniegts brīvības laukā. Brīvības ideju piepildījums ir nākamā gadsimta uzdevums.”

Lielākā daļa revolūciju 20. g.s. ir ar sociālu raksturu, bet tuvāk kādai „debesu valstībai” neviena nav novedusi, atzīst vecais revolūcionārs un turpina: „Revolūcija, varas lietošana varbūt ir nepieciešama lai gāztu tirāniju, lai iegūtu politiskās tiesības, bet turpinot valdīt ar varu nevar radīt brīvu sabiedrību. Piemēru netrūkst — ne Pad. Savienībā, ne Kubā nav sociālisma. Markss teica, ka vispirms nāks proletāriāta diktatūra, tad sociālisms. Pad. Savienībā proletāriāta diktatūra valda jau 60 gadus...” Istenībā tā ir kompartijas virššķiras diktatūra pār proletāriātu.

BRIVIBAS abonements (10 n-ri gadā) maksā Zviedrijā Kr. 40:—, pusgadā Kr. 20:—; ASV, Kanadā un Austrālijā ar gaisa pastu 10 dolari. Izraēlā ar gaisa pastu gadā zviedru Kr. 20:—.

Zviedrijā nauda iemaksājama postgiro 45835-7 Lettlands SAP, Stockholm. No citām zemēm pasūtītajumi un naudas sūtījumi adresējami Bruno Misiņam, Box 40 241, S-103 44 Stockholm 40, bet Anglijā — Jānim Petersonam, Flat A 22, Du Cane Court, London SW 17 7JA, England.

Redaktori:

BRŪNO KALNIŅŠ un JĀNIS RITUMS
Redakcijas adrese: BRIVIBA, c/o B. Kalniņš,
Strandliden 61, 1 tr. S-162 38 VÄLLINGBY,
Sweden.

Ansvarīg utgivare: JĀNIS ROBEŽNIEKS

Vāstērs 1977 • Andersson & Kogardt Tryckeri AB